

VAN IDEE TOT UITVOERING

Jaarverslag Stimulus Programmamanagement 2022

Inleiding

Programma's en fondsen

Contact

Inleiding

Stimulus Programmamanagement voert Europese, nationale en regionale subsidieprogramma's en fondsen uit in Zuid-Nederland, Vlaanderen en sinds kort ook Gelderland. Stimulus adviseert en faciliteert projectaanvragers en -uitvoerders en controleert de voortgang en rechtmatigheid van de subsidieprojecten.

In dit jaarverslag presenteren we de zeven lopende programma's en lichten we de behaalde resultaten tot en met het jaar 2022 uit. Daarnaast krijgt u alvast een vooruitblik op de programma's die in 2023 van start gaan.

Stimulus Programmamanagement is een onderdeel van de provincie Noord-Brabant.

Programma's & fondsen

OPZUID

SUBSIDIE VOOR INNOVATIEBEVORDERING EN
DUURZAME ENERGIE

MIT ZUID

SUBSIDIE VOOR
HAALBAARHEIDSONDERZOEK EN R&D

POPS BRABANT

SUBSIDIE VOOR BRABANTSE
PLATTELANDSONTWIKKELING

CROSSROADS2 SUSTAINABLE ENERGY

GRENSOVERSCHRIJDENDE
INNOVATIEKANSSEN VOOR MKB / KMO IN
ENERGIE & KLIMAAT

COFINANCIERING INTERREG VA

BRABANTSE COFINANCIERING VOOR
GRENSOVERSCHRIJDENDE PROJECTEN

VAB

VOUCHERS VOOR HERBESTEMMING LEGE
STALLEN EN SCHUREN IN BRABANT

PROGRAMMAPERIODE
2021 – 2027

EUROPESE PROGRAMMA'S VANAF 2021

Over Stimulus

Interview met Hans
Overbeek, Hoofd
Stimulus

Nieuwe
opdrachtgevers

ICT-afdeling loopt
voorop

Op weg met
Issuemaking

Teamwork

CONTACT

Stimulus Programmamanagement
Postbus 585
5600 AN Eindhoven

☎ 040 – 237 01 00

✉ info@stimulus.nl

🌐 www.stimulus.nl

Stimulus Programmamanagement
voert Europese, nationale en
regionale subsidieprogramma's
en fondsen uit in Zuid-Nederland
en Vlaanderen.

© FOTO'S

PureBlue, AM-TEAM, Adco Solutions, Releaf, Bram De Kort, Doen, Progression IT Business Solutions B.V., Helian Polymers B.V., Faeig B.V., Rubia 100% Natural Colours B.V., LIOF, Mechteld Jansen, Battery Competence Center, Camping Olmenveld, Stichting WerkenEnLeren, Meijer Potato, Regen Biodmedical, Maatschap Combee, Coöperatie Bosgroep Zuid Nederland u.a., Waterschap Rivierenland, Marc van der Bol, Corné en Corinne Rommens

VORMGEVING EN REALISATIE

WEBtime WEB en IT diensten

© Copyright 2023, aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend

VAN EURO TOT IMPACT

Jaarverslag OPZuid **2022**

Inleiding

pagina 2

Highlights

pagina 4

Projecten

pagina 5

Interview

pagina 12

Facts & figures

pagina 13

Over Stimulus 2022

pagina 19

Inleiding

OPZuid is een Europees programma dat innovatie stimuleert binnen met name het mkb in de regio Zuid-Nederland. Limburgse, Zeeuwse en Brabantse bedrijven en kennisinstellingen investeren samen met de provincies, de Nederlandse overheid en het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) in honderden projecten die bijdragen aan een betere en slimmere samenleving. Het programma wordt uitgevoerd door Stimulus Programmamanagement, in opdracht van de provincies Zeeland, Limburg en Noord-Brabant.

Wat willen we bereiken?

- [Versterking regionale innovatiekracht.](#)
- [Bevordering innovatievermogen MKB.](#)
- [Aansluiting hoger opgeleiden op arbeidsmarkt.](#)
- [Bevordering duurzame energie.](#)
- [Economisch herstel van de regio's als gevolg van de COVID-19 pandemie \(REACT-EU\).](#)

Wist u dat...

- op 31 december 2023 het OPZuid 2014-2020 eindigt, waarbij alle nog lopende projecten dienen te worden vastgesteld.
- er voor het OPZuid 2021-2027 na de twee openstellingen in 2023 nog in totaal vier openstellingen in 2024 en 2025 zullen volgen.
- de transities waarop de openstellingen zich richten weliswaar gelijk blijven, maar dat per transitie per openstelling de focusthema's kunnen wijzigen.

Waar staan we nu?

Het einde van de looptijd van het OPZuid 2014-2020 nadert. We kijken terug en kijken vooruit. Net als in 2021 was REACT-EU ook in het jaar 2022 belangrijk. De EU stelde in 2021 extra middelen beschikbaar voor economisch herstel van de regio's als gevolg van de pandemie. Ruim 50 miljoen euro ging naar Zuid-Nederland. Gezien de noodzaak om de middelen zo snel mogelijk in te zetten, is de keuze gemaakt om REACT-EU uit te voeren binnen de kaders van de lopende EFRO-programma's, zoals voor Zuid-Nederland het OPZuid. In 2022 zijn 5 REACT-EU projecten beschikt. Daarmee komt voor de periode 2014-2020 het totaal verleende projecten op 43. Er zijn nog geen projecten vastgesteld.

Waar gaan we naartoe met OPZuid 2021-2027?

Naast de afronding van de huidige programmaperiode is de nieuwe programmaperiode 2021-2027 ingegaan. Hiermee geeft Zuid-Nederland uitvoering aan de Regionale Innovatie Strategie (RIS3) voor de komende jaren. Het nieuwe OPZuid-programma kent vijf grote maatschappelijke transities die in Zuid-Nederland én op (inter) nationale schaal spelen. De vijf transities sluiten aan op de Green Deal en het nationaal innovatiebeleid.

De vijf transities

1. Gezondheid, aansluitend op de volgende thema's:
 - Behandelmethoden en technieken voor gepersonaliseerde zorg.
 - Preventie.
2. Landbouw & voeding, aansluitend op de volgende thema's:
 - Duurzame verwaarding van reststromen.
 - Technologieontwikkeling en opschaling van de voedselverwerkingsindustrie in het kader van de eiwittransitie.
 - Smart farming en precisielandbouw.
3. Energie, aansluitend op de volgende thema's:
 - Duurzame energie opwek in combinatie met opslag, conversie en uitwisseling met het net.
 - Duurzaam en smart lokaal/regionaal energiesysteem.
4. Klimaat, aansluitend op de volgende thema's:
 - Waterveiligheid en wateroverlast in het stedelijk gebied.
 - Watertekort en droogte landelijk gebied.
5. Grondstoffen, aansluitend op de volgende thema's:
 - Circulaire bouwsector met een focus op materialen/grondstoffen en bouwmethoden.
 - Circulaire maakindustrie, met een focus op materialen/grondstoffen en smart industry.

Technologische kennis is belangrijk om tot doorbraken te komen, maar op zichzelf niet voldoende. De uitdaging is om de technologische én niet-technologische kracht van Zuid te benutten, door samenwerking binnen de regio maar juist ook over regiogrenzen heen. In het EFRO-programma geeft Zuid-Nederland deze inzet vorm via de beleidsdoelstellingen 'Een slimmer Europa' en 'Een groener Europa'.

Eerste openstelling OPZuid 2021-2027

De eerste openstelling was van 12 september 2022 tot en met 4 november 2022. Voor deze periode was 30 miljoen euro subsidie beschikbaar, 6 miljoen per transitie. Tijdens de eerste openstelling kwamen er 48 projecten binnen. De volgende openstellingen zijn in het tweede en vierde kwartaal van 2023. In de voorjaarsopenstelling is 22,05 miljoen subsidie beschikbaar, in de najaarsopenstelling 29,65 miljoen. De verdeling per thema leest u hier.

Partners en budget

Voor de periode 2021-2027 stelt de Europese Unie door middel van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) 105 miljoen euro beschikbaar voor projecten die de innovatiekracht van Zuid-Nederland benutten voor economische én maatschappelijke impact. Het Rijk investeert nog eens 20 miljoen euro.

Met deze middelen voeren de programmapartners, waaronder het bedrijfsleven en kennisinstellingen uit Zuid-Nederland (en daarbuiten met aantoonbare meerwaarde), overheden, burgercoöperaties en intermediaire organisaties (ROM's), campussen, valorisatieorganisaties, etc., het OPZuid 2021-2027 uit.

Highlights

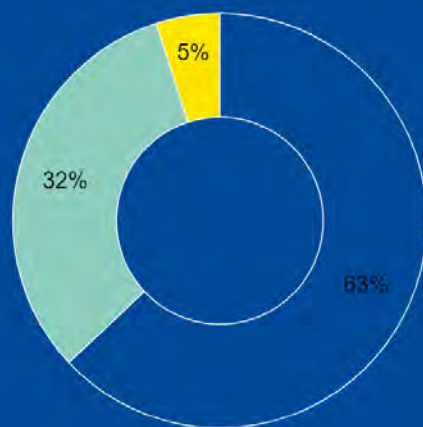
€ 207.809.073
Verleende subsidie

€ 496.230.396
Geïnvesteed in Zuid-Nederland

215
Projecten

1146
Ondersteunde organisaties
(820 uniek)

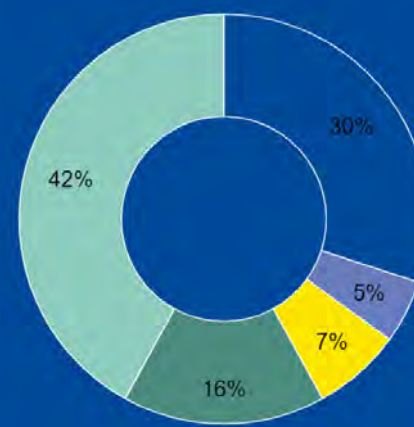
Subsidiebudget uitputting

Europese subsidie

- Nog beschikbaar:** € 7,6 M
- Lopende projecten:** € 99,2 M
- Afgeronde projecten:** € 49,6 M

Projectfinanciering

- Privaat:** € 207,4 M
- Europese subsidie:** € 148,9 M
- Rijk:** € 26,4 M
- Provincie:** € 32,5 M
- Overig publiek:** € 81,0 M

Projecten in de schijnwerpers

LIOf

Limburg Herstelt en
Versnelt

Stichting WerkEnLeren

Chocoladefabriek: leren
in een circulaire omgeving

Meijer Potato

Aardappels van zoute,
droge grond

Battery Competence Center

Subsidie REACT-EU
cruciaal zetje naar
opschaling

Camping Olmenveld

Camping levert schoon
water aan boeren

ReGEN Biomedical

Weefsels kweken op grote
schaal

Limburg Herstelt en Versnelt

LIOF

LIOF – Limburgs Instituut voor Ontwikkeling en Financiering – stond al in de startblokken om het mkb te ondersteunen in en na de coronacrisis. Herstellen en daarna in vliegende vaart verder met innovatie en internationalisering, dat was het doel. Daarvoor had LIOF diverse programma's ontwikkeld en opgetuigd. Financiering kwam van de provincie. Doordat de REACT-EU-gelden hier nog bovenop kwamen, kan LIOF de programma's bijna twee jaar langer draaien. Het Europese geld levert daarmee een wezenlijke bijdrage aan het blijvend versterken van het ecosysteem voor innovatie in Limburg.

LIOF organiseert evenementen om digitalisering in toerisme te stimuleren.

Project: Limburg Herstelt en Versnelt

Projectpartners:

LIOF

Looptijd:

33 Maanden

Financiering:

Europese subsidie: € 5.998.450

Overig publiek: € 5.200.000

De coronacrisis maakte veel mkb'ers in Limburg afwachtend. Zij schaalden hun innovatie- of internationaliseringsplannen af. "Begrijpelijk, maar voor de economische ontwikkeling in Limburg is het juist belangrijk om in tijden van crisis een tandje bij te zetten", vertelt Charles Mevis, business developer bij LIOF. "Daarom hebben we twee programma's ontwikkeld. Het eerste is Limburg Toekomstbestending, gericht op het mkb in onder andere de maakindustrie, logistiek, bouw en agrofood. Het andere programma is LimburgToerisme, specifiek bedoeld voor het mkb in de leisure. De provincie en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat maakten geld vrij voor deze programma's waarmee we ondernemers inhoudelijk en financieel ondersteunen. We geven persoonlijk advies, organiseren netwerkbijeenkomsten en workshops om hen vooruit te helpen met hun innovaties."

Vergroening en digitalisering

Veel projecten die in de programma's Limburg Toekomstbestendig en LimburgToerisme passen, vallen ook binnen de kaders van REACT-EU. Om in aanmerking te komen voor REACT-EU-steun, moeten projecten innovatief zijn en een bijdrage leveren aan de vergroening of digitalisering van de Limburgse economische structuur. Mevis: "Onze programma's en het EU-programma hebben veel overlap. Het zou zonde zijn om de EU-middelen te gebruiken om weer iets nieuws in te richten. We hadden de organisatie en de systemen al ingericht om het provinciale geld goed te kunnen besteden in de regio. Het was alleen maar mooi dat daar nu ook het Europese geld bij zou komen."

Internationalisering

Naast Limburg Toekomstbestendig en Limburg Toerisme maken ook diverse 'Trade-activiteiten' deel uit van het totaal pakket dat LIOF met hulp van het REACT-EU-programma in de markt zet. De organisatie stimuleert Limburgse mkb'ers om hun innovatieve producten en

diensten ook in het buitenland aan de man te brengen. LIOF biedt bijvoorbeeld gesprekken met business developers en organiseert handelsmissies. Ook bij deze extra doelstelling gaat het om producten en diensten die impact hebben op vergroening of digitalisering.

Beter doordacht

Hoe werkt de ondersteuning van LIOF in de praktijk? Mevis: "Ten eerste maken we ondernemers er op attent dat ze subsidie kunnen aanvragen en helpen we hen bij de aanvraag en dus ook bij het projectplan. Hierdoor worden plannen concreter en beter doordacht. Zijn deze bijvoorbeeld technisch haalbaar? En welke expertise heb je nodig om het voor elkaar te krijgen? Soms helpen we ondernemers aan samenwerkingspartners. De businesscase is natuurlijk ook een belangrijk onderdeel, want wat is precies het economisch perspectief? Vaak horen we terug dat ondernemers het schrijven van het plan een ballast vinden, maar tegelijkertijd wel zinvol. Het scherpt hun innovatieve plannen of internationaliseringsambities aan."

Mooie voorbeelden

"Of ik wat voorbeelden kan noemen van Limburgse bedrijven die REACT-EU-steun kregen? Jazeker! Een groentesorteerbedrijf investeerde bijvoorbeeld in een innovatieve sorteermachine voor langwerpige groente en fruit. Het doel is: minder verspilling door beter sorteren en minder personeel waaraan een tekort is. Nog een voorbeeld. Als zonnecellen te heet worden aan de achterkant worden normaal gesproken een hele serie zonnecellen automatisch uitgeschakeld. Een Limburgs bedrijf werkt nu aan een manier om alleen de oververhitte cel uit te schakelen. Ook een mooi voorbeeld dat ik bij naam kan noemen is Cooloo. Dit bedrijf maakt hergebruik van designmeubels mogelijk, doordat ze deze opnieuw kunnen opspuiten met een soort stoflaag. Het opspuitmateriaal is gemaakt van gerecyclede stoffen of leerresten uit afvalstromen van bijvoorbeeld reguliere meubelfabrikanten."

"Limburgse mkb'ers blijven investeren in innovaties"

Laagdrempelig

Mevis: "Onze aanvraagformulieren zijn een stuk laagdrempeliger en eenvoudiger dan die voor de meeste Europese subsidies. Voor veel mkb'ers is het daardoor wel haalbaar om een Europese subsidie aan te vragen. LIOF heeft maar liefst 75 bedrijven aan een subsidie kunnen helpen van gemiddeld 50.000 euro. Deze subsidie zorgt er voor dat innovatieve ontwikkelingen bij bedrijven worden versneld; ze starten vandaag al met de ontwikkeling in plaats van morgen. Ook moeten zij nog steeds een substantieel deel van de ontwikkelingskosten bijdragen, want de subsidie bedraagt maximaal 35 procent. De REACT-EU-gelden hebben dus ook nog eens een multipliereffect waarvan de regio profiteert."

Over LIOF

LIOF staat voor Limburgs Instituut voor Ontwikkeling en Financiering. LIOF is de regionale ontwikkelingsmaatschappij voor Limburg en ondersteunt innovatieve ondernemers met advies, netwerk en financiering. Startups, scale-ups en mkb'ers die behoefte hebben aan ondersteuning om te innoveren, investeren of internationaliseren kunnen terecht bij LIOF.

Lees meer over LIOF: www.liof.nl

Chocoladefabriek: leren in een circulaire omgeving

Stichting WerkEnLeren

Steeds minder jongeren kiezen voor techniek. En dat terwijl zij hard nodig zijn om de energie- en grondstoffentransitie van de grond te krijgen. Maar we komen niet alleen handjes te kort. Scholen kunnen de technologische ontwikkelingen uit de praktijk niet bijhouden. Bovendien zijn de geavanceerde machines te duur voor het onderwijs. Daarom biedt de Chocoladefabriek in de voormalige NPF-toren aan de Noordkade in Veghel een inspirerende, up-to-date leeromgeving voor technische professionals van morgen.

In de Chocoladefabriek in Veghel is van alles te beleven in de sfeer van 'Sjakie en de chocoladefabriek'.

Project: HC2 Hybride leren in een Circulaire Omgeving (De Chocoladefabriek)

Projectpartners:

Stichting WerkEnLeren, Samen Tegen Voedselverspilling, Stichting TCF

Looptijd:

32 Maanden

Financiering:

Europese subsidie: € 2.400.000

Private bijdrage: € 8.300.205

In de Chocoladefabriek komt een productielijn voor chocoladeproducten waar leerlingen ervaring kunnen opdoen met onder meer procestechniek, mechatronica, logistiek, hospitality, bedrijfsvoering en retail. "Veel leerlingen leren veel beter in de beroepspraktijk dan in een klaslokaal", aldus Henk Maas, eigenaar van WerkEnLeren. Hij startte zijn schoolcarrière op de ambachtsschool in Gemert en studeerde later onderwijskunde. Samen met het Circular Food Center realiseert hij de leeromgeving. Daarbij gaat het niet alleen om het leren van nieuwe technieken en vaardigheden. Ook kennis over een duurzame en gezondere voedingsindustrie speelt een belangrijke rol in de Chocoladefabriek. De officiële naam van het project is dan ook 'HC2 Hybride Leren in een Circulaire Omgeving'.

Dagje uit

"Het unieke van de Chocoladefabriek is de combinatie van 'Learning en Leisure'", legt Maas uit, "Leerlingen kunnen er aan de slag, maar betalende bezoekers kunnen ook een dagje uit voor een 'chocolade experience'. Er valt echt van alles te beleven in de sfeer van 'Sjakie en de chocoladefabriek'. Denk aan zelf chocolademelk of hagelslag maken. Bovenop de toren komt een extra verdieping met daar weer bovenop een dakterras met een zweefmolen en een buitenterras. Het is de bedoeling dat er veel activiteiten en tentoonstellingen in de Chocoladefabriek georganiseerd gaan worden. De inkomsten hieruit moeten de fabriek draaiende houden."

Motortje

Maas benadrukt dat de Chocoladefabriek straks een eigen verdienmodel heeft. "Het is niet de bedoeling dat de fabriek aan het subsidie-infuus blijft hangen. De REACT-EU-subsidie en de lening van de provincie Noord-Brabant zijn het motortje om het project te kunnen starten. Daarnaast heeft de subsidie een positief effect op de

projectpartners die overigens al wel aangehaakt waren. Het mooie van subsidie is dat je het niet zomaar krijgt en daarmee is het toch een 'proeve van bekwaamheid'. Het projectvoorstel en de financiële onderbouwing ervan zijn natuurlijk goed bekeken."

Triple helix

Naast het doordachte verdienmodel, is de triple helix belangrijk voor het slagen van het project. Zowel het bedrijfsleven, het onderwijs als de overheid is intensief betrokken bij de Chocoladefabriek en dat blijft ook zo. Er is een gezamenlijk doel, want alle partijen zijn gebaat bij voldoende goed opgeleid technisch personeel in de regio. De Meijerijstad is een belangrijk regionaal economisch centrum in Noord-Brabant. Er zijn bijna 45.000 arbeidsplaatsen in het midden en kleinbedrijf en in toonaangevende (inter)nationale bedrijven op het gebied van food, feed en logistiek, zoals Campina, Mars en Vanderlande.

Enthousiasme

Maas merkt dat de Chocoladefabriek bij jong en oud tot de verbeelding spreekt. "Wekelijks worden we benaderd door bedrijven die zich bij ons willen aansluiten of cursussen bij ons willen geven. Ook worden we uitgenodigd in veel overlegprojecten, omdat mensen geïnspireerd raken iets soortgelijks op te zetten. Ik vind dat prachtig, want ik gun het jongeren – en trouwens ook ouderen – om te leren in een inspirerende omgeving. Ook het zittend personeel van de bedrijven in de omgeving zal hun leven lang moeten blijven leren. Het is trouwens ook belangrijk dat ouders enthousiast zijn over de Chocoladefabriek en techniek. Zij beslissen immers mee over de schoolkeuze."

Bijna open

Tegelijkertijd vindt Maas de overweldigende belangstelling ook bijzonder. "We zijn immers nog niet open en zitten midden in een

"Leisure en learning onder één dak"

grootscheepse verbouwing. De toren zit vol met oude machines die plaats gaan maken voor hypermoderne machines van bijvoorbeeld Vanderlande. Hierin zitten de nieuwste sensoren, camera's en robotten. Leerlingen kunnen straks echt operator zijn van zo'n kostbare, hypermoderne machine."

Naar verwachting kunnen de eerste leerlingen rond de zomer aan de slag in de Chocoladefabriek. Eind 2023 gaan de deuren open voor bezoekers.

Over Stichting WerkEnLeren

Er is een grote groep leerlingen in met name het VMBO en MBO die moeite heeft met het volgen van regulier onderwijs. De aangeboden lesstof wordt niet boeiend gevonden of niet echt begrepen. Hierdoor maken onnodig veel leerlingen hun opleiding niet af of stromen uit naar de arbeidsmarkt zonder de juiste competenties. **Stichting WerkEnLeren** wil deze leerlingen een volwaardig alternatief bieden door hen te laten leren in een levensechte werksituatie, de leerfabriek. Oprichter van de stichting is Henk Maas. Samen met anderen heeft hij **Maas Leerfabrieken** opgericht. Hij werkt nu fulltime aan de Chocoladefabriek.

Bekijk het **filmpje** over de Chocoladefabriek in Veghel.

Aardappels van zoute, droge grond

Meijer Potato

Bij mensen over de hele wereld staan regelmatig aardappels op het menu. Het is dan ook een belangrijk gewas voor de wereldvoedselvoorziening. Door klimaatverandering neemt de geschikte landbouwgrond voor aardappels af, ook in Zeeland. Omgaan met verzilting en droogte staat hoog op de agenda, net als het minder uitstoten van stikstof. Het doel van het project 'Met hybridekracht meer aardappel' is het ontwikkelen en verfijnen van de methode voor ontwikkeling van verbeterde aardappelrassen. Meijer Potato uit Rilland ging er met vijf onderzoekspartners mee aan de slag.

Zout wordt toegediend om een hoge zoutwaarde bij de aardappelwortels te krijgen.

Project: Met hybride kracht meer aardappel

Projectpartners:

Meijer B.V., 3BM IT-Solutions B.V., St. ter exploitatie van Proefboerderij Rusthoeve, Aurea Imaging B.V., Stichting HZ University of Applied Sciences, Universiteit van Amsterdam

Looptijd:

30

Financiering:

Europese subsidie: : € 418.750

Rijk: € 206.249

Private bijdrage: € 883.099

Overig publiek: € 153.411

"Het is bijzonder dat we de verschillende onderzoeksexpertises bundelen voor de ontwikkeling van aardappelrassen. In het project werken we samen met vijf partners en focussen we op verhoging van groei-kracht van de aardappel onder stress: verzilting en droogte. Vandaar de naam van het project: Met hybride kracht meer aardappel", vertelt Guus Heselmans, R&D Directeur van Meijer Potato. Hij is eveneens projectleider en penvoerder van het project dat REACT-EU-subsidie kreeg.

Drones

"De samenwerkingspartners vullen elkaar goed aan", aldus Heselmans. "We hebben diverse kennispartners, een gespecialiseerd onderzoeksinstituut (Kenniscentrum Rusthoeve), drie partners voor data-science (HZ University, Universiteit van Amsterdam en 3BM IT-Solutions) en een specialist in drone-technologie (Aurea Imaging). Dit soort expertises zijn onmisbaar om de veredeling van aardappels stappen verder te brengen."

De drones vliegen over de gewassen heen en zijn in staat om de groei-kracht te meten van de honderden plotjes, proefopstellingen met verschillende omstandigheden voor verschillende test-rassen. De groei-kracht is een goede voorspeller voor de opbrengst. Het is dus niet meer nodig om tot de oogst in september te wachten voor de proefresultaten. Heselmans: "In 2022 hadden we trouwens ontzettend geluk met de zeer droge, hete zomer. Het was perfect testweer voor aardappels die tegen de hitte en zout moeten kunnen. Droogte en zoutstress is namelijk moeilijk te simuleren in een normale 'Hollandse zomer'."

Datascience

Het project levert een schat aan gegevens op. Deze komen niet alleen van de drones en proefvelden, maar ook van de proeven in de nieuw ingericht groeikamer bij Meijer Potato. "Hier worden onder kunstmatig

gestuurde omstandigheden, rassen getest op droogte, zouttolerantie en stikstofreductie. Het is ook mogelijk om in deze groeikamer de ondergrondse plantdelen van de nieuwe zaailingen te bestuderen. Een grote stap voorwaarts, want in het veld is dat niet mogelijk zonder de plant te vernielen. Het proefveld blijft nog wel belangrijk om de bevindingen te ijken, want hier kun je zien hoe de rassen het in de weerbarstige praktijk doen op grotere schaal."

Korter veredelingsproces

Dna-merkers zijn een belangrijk hulpmiddel om de veredeling in de selectie te versnellen. Met de merkertechnologie die Meijer Potato in huis heeft, kan het bedrijf nagaan of bepaalde genen al dan niet in zaailingen aanwezig zijn. Een bladplukrobot plukt nauwkeurig blaadjes van jonge zaailingen waarvan in het laboratorium een dna-analyse plaatsvindt. Dat is de eerste selectiestap in het veredelingsproces, drie weken na het uitzaaien. Een ondersteunende techniek hierbij is een speciale manier van sequensen, oftewel het dna aflezen. Dit is ontwikkeld door partner Universiteit van Amsterdam. De universiteit heeft gezocht naar een methode om ondiep te kunnen sequensen, oftewel snel het dna van een aardappel in kaart te brengen. "Je kunt dan voorspellen of een variant een hoge opbrengst of een lage opbrengst zal hebben", legt Heselmans uit. "Je hebt dus al informatie over de eigenschappen, voordat je ze in proefvelden ziet. Dat maakt gerichte kruisingen en een snellere selectie van de nakomelingen mogelijk. En dat betekent meer snelheid. Voorheen duurde het 12 jaar om een aardappelras te veredelen en dat is nu teruggebracht tot 6 jaar."

Doorontwikkelen

Wat als de subsidie straks is afgelopen? Heselmans: "Het mooie is dat alle projectpartners straks de kennis uit dit project kunnen doorontwikkelen. Dit zorgt voor een blijvende verbetering van de ondersteunende verdelingsmethoden. De ontwikkelde kennis wordt niet met een octrooi beschermd maar gebruikt voor verdere

"De kurkdroge zomer van 2022 zorgde voor perfecte proefvelden"

ontwikkelingen. Dit past naadloos bij het doel van de subsidie, vaart maken met de klimaattransitie."

Subsidie

Heselmans denkt dat de projectpartners elkaar blijven vinden, al komt er op korte termijn geen gesubsidieerd vervolproject. "Dit was het tweede OPZuid-subsidieproject dat we samen deden na 'Hightech aardappelverdeling'. Door de financiële steun wordt het gemakkelijker om je nek uit te steken. Vooraf maak je samen het projectplan en staan de afspraken voor een langere periode vast. Bij beide projecten was de subsidie de olie op de motor."

Over Meijer Potato uit Rilland

Meijer Potato is internationaal actief en heeft zich toegelegd op het ontwikkelen en vermarkten van aardappelrassen. Meijer Potato speelt in op veranderende omstandigheden, zoals de droogte en verzilting. In Rilland ligt in het R&D-centrum voor alle aardappelveredelingsactiviteiten van het bedrijf dat al sinds 1920 bestaat.

Subsidie REACT-EU cruciaal zetje naar opschaling

Battery Competence Center

Om bussen, schepen en vrachtwagens elektrisch te laten rijden, zijn bijzonder sterke batterijen nodig. Hiervoor moeten niet alleen batterijen worden ontwikkeld, maar deze moeten ook geproduceerd en geïntegreerd worden in de voertuigen zelf. Daarbij zijn talloze partijen betrokken, waaronder grote partijen als Damen Shipyards, DAF Trucks en VDL Groep. Het Battery Competence Center (BCC) ontving een REACT-EU-subsidie voor ontwikkeling van batterijen voor zwaar transport én voor ontwikkeling van een centrum dat de Nederlandse batterijketen van de grond krijgt. De subsidie betekende de start van een enorme opschaling van de activiteiten.

Battery Competence Cluster

Project: Battery Competence Center

Projectpartners:

Brainport Development NV, DAF Trucks N.V., Damen Global Support B.V., ELEO Technologies B.V., Netherlands Maritime Technology Foundation, AutomotiveNL B.V., TNO, Technische Universiteit Eindhoven, VDL Bus Chassis B.V.

Looptijd:

29 maanden

Financiering:

Europese subsidie: : € 1.607.921

Rijk: € 791.960

Private bijdrage: € 1.876.194

“Waar we 2 jaar geleden zijn begonnen met het REACT-EU project met 9 partners, hebben we inmiddels met maar liefst 65 partners”, vertelt Rutger van Poppel, programmamanager bij BCC, enthousiast. “Daaromheen hebben we nog een breder netwerk aan relevante Nederlandse en buitenlandse batterijbedrijven betrokken. De REACT-EU subsidie was een kickstart voor het verder ontwikkelen van het Nederlandse batterij-ecosysteem, met als gevolg dat we inmiddels erkend zijn als het nationale programma voor de uitvoering van de Nederlandse Actieagenda voor batterijtechnologie.”

Samenwerkingsprojecten

Het eerste doel van het REACT-EU -project is om versneld technische competenties op te bouwen, met name gericht op het zwaardere vervoer zoals bussen, trucks en schepen. Concreet betekende dit bijdragen aan de ontwikkeling van innovatieve batterijpakketten en bijbehorende productieprocessen. “Grote en kleine bedrijven werken in de projecten samen om kennis te delen en samen te ontwikkelen. Dat leidt tot versnelde opschaling van de productiecapaciteit in Nederland”, zegt Van Poppel. “Een mooi voorbeeld hiervan is ELEO in Helmond waar Koning Willem-Alexander in januari 2023 de nieuwe fabriek voor batterijmodules onthulde. Hiermee kan ELEO de productiecapaciteit van batterijmodules flink vergroten. ELEO is een spin-off van een studententeam van de Technische Universiteit Eindhoven. Via BCC kreeg het bedrijf de kans om samen te werken met bijvoorbeeld DAF en VDL. ELEO is nog steeds intensief betrokken bij BCC.”

Batterijland

Grote bedrijven zoals DAF, VDL en Damen hebben flinke R&D-budgetten. Is een subsidie voor de ontwikkeling van nieuwe batterijen dan wel nodig? “Jazeker, want deze bedrijven investeren ook in de ontwikkeling van verbrandingsmotoren. Zij moeten hun bestaande concurrentiepositie namelijk behouden en tegelijkertijd kennis opbouwen over het nieuwe alternatief: de batterij. De ontwikkelingen in

elektrisch rijden, komen er dus bij”, legt Van Poppel uit. “Om Nederland nu op de kaart te zetten als ‘batterijland’ is een flinke versnelling nodig en samenwerking met andere partijen. Zonder de subsidies zouden de grotere bedrijven waarschijnlijk meer tijd nodig hebben en binnen hun eigen muren blijven kijken. Het succes van het BCC komt doordat we over bedrijfsgrenzen en provinciegrenzen heen kijken.”

Ecosysteem

Het tweede doel van de REACT-EU- subsidie is om een programmabureau op te zetten dat zich sterk maakt voor de ontwikkeling van een batterij-ecosysteem. BCC stimuleert bedrijven, kennisinstellingen en organisaties in de batterij-, energie-, transport- en vaartuigindustrie om hun krachten te bundelen. Samen bouwen zij kennis op over batterijtechnologie. Van Poppel: “Hiervan profiteert heel Nederland, omdat het een fikse werkgelegenheid oplevert. Nog belangrijker, het brengt de klimaat- en energietransitie in versnelling. Het ontwikkelen van batterijtechnologie is namelijk geen doel op zich, maar een middel.”

Meedenken

Hoe werkt het stimuleren van een ecosysteem in de praktijk? Van Poppel geeft een voorbeeld. “Gisteren had ik bijvoorbeeld een gesprek met een startup dat met röntgentechnologie de ‘gezondheid’ van de batterij beter denkt te kunnen monitoren. Wij denken mee over samenwerkingspartners voor de jonge onderneming om sneller de markt op te kunnen gaan. Nog een voorbeeld? Speciale dunne folies zijn essentieel voor het maken van de volgende generatie batterijen. Een bedrijf had het productieproces hiervan verbeterd en zocht nu een machinebouwer die hier wellicht mee verder wilde.”

“Batterijtechnologie helpt klimaat- en energietransitie verder”

Grote broek

Ons netwerk groeit enorm, net als het aantal partners, ons budget en onze doelstellingen. “Of BCC aan de wieg staat van een nieuw ASML? Dan trekken we wel een hele grote broek aan”, lacht Van Poppel, “maar het zou natuurlijk wel kunnen. De nieuwe bedrijven die we op weg helpen, blijken vaak bijzonder succesvol te zijn en de batterijmarkt is echt gigantisch.”

Over Battery Competence Cluster

In 2023 heeft het Battery Competence Center de naam veranderd in Battery Competence Cluster – NL. Het programma is inmiddels hét nationale platform voor het faciliteren van publiek-private samenwerking in de Nederlandse batterijketen. Daarin focust het programma zich op vier strategische thema's: nieuwe generatie batterijmaterialen en productieprocessen, batterijsystemen voor mobiliteit, batterijsystemen voor netstabilisatie en circulariteit en recycling.

Meer informatie vind je op: www.batterycompetencecluster.nl.

Camping levert schoon water aan boeren

Camping Olmenveld

De boeren rondom de camping kampen met droogte, terwijl zijn camping juist in het droge seizoen veel water loost op het riool. Schepen voeren zelfs water aan uit het Hollands Diep om de Zeeuwse akkers te bevoelen. Toen campingeigenaar Jos Westerbeke dat hoorde vond hij het hoog tijd worden om werk te maken van een lokale waterzuiveringsinstallatie. Hij wilde het afvalwater en regenwater van Camping Olmenveld zuiveren, bufferen en aanbieden als zoetwaterbron voor besproeiing aan de omliggende boeren. De OPZuid-subsidie heeft het project in een stroomversnelling gebracht en niet alleen vanwege het geld.

Camping Olmenveld in Serooskerke

Project: Camping Olmenveld

Projectpartners:

Camping Olmenveld BV, PureBlue Water BV, HISWA-RECRON

Looptijd:

24 maanden

Financiering:

Europese subsidie: € 388.713

Private bijdrage: € 252.182

Jos Westerbeke zette zijn tanden in een realistisch plan om water te zuiveren, zodat het bruikbaar zou worden voor de boeren in de omgeving en voor zijn camping. Dit betekent dat de toiletten gespoeld worden met gezuiverd slootwater. Ook het slib haalt hij uit het water en dat gaat weer naar een vergister om er groene stroom van te maken. Binnen vijf jaar loost hij vrijwel geen water meer op het riool. Alles wordt ter plekke gezuiverd, in een bassin bewaard en verkocht aan boeren in de buurt. Voor al dat water liet hij een bassin aanleggen van 20.000 kubieke meter.

Lef en doorzettingsvermogen

Met zijn technische achtergrond bedacht Westerbeke in nauwe samenwerking met PureBlue Water een uitgekiend waterzuiveringssysteem. Toch is kennis volgens hem niet het enige wat nodig is om een innovatieproject tot een succes te maken. Een flinke dosis lef en doorzettingsvermogen is minstens zo belangrijk. “Wij hebben meer dan een jaar nodig gehad om alle vergunningen rond te krijgen, simpelweg omdat we iets gingen doen wat er nog niet was. Ook voor de waterschappen is dit een nieuwe manier van zuiveren. Nu wij niet meer alles lozen op het riool, is het vreemd dat we nog de volledige rioolheffing betalen. Dus ik ga in gesprek met het waterschap om de mogelijkheden te bekijken. Verder vraagt het systeem finetuning en ook dat kost tijd. We zijn nu bezig met het filteren van medicijnresten uit het rioolwater, zodat het bruikbaar wordt voor de boeren. De eerste proefmetingen uit het laboratorium zijn veelbelovend.”

Teruggeven aan de aarde

Westerbeke: “Waarom al die moeite naast mijn drukke werk op de camping? Het is een combinatie van de camping toekomstbestendig maken en maatschappelijk ondernemen. Campings zijn grootverbruikers van energie. En ik vind dat wie veel van de aarde wegneemt, ook wat moet teruggeven. We kunnen wel doorgaan tot het niet meer gaat en er nog nauwelijks zoet water in Zeeland is voor de boeren, maar we kunnen er ook wat aan doen. Met dit project creëren we een totaal nieuwe synergie tussen akkerbouw en toerisme.”

Terugverdientijd

“Of de subsidie een belangrijke rol heeft gespeeld om mijn idee daadwerkelijk te gaan uitvoeren? Jazeker. Ik durfde het aan doordat de subsidie de terugverdientijd van de installatie terugbracht naar 7 tot 10 jaar. Voor een groene investering is de terugverdientijd altijd wat langer, dus dit was voor mij acceptabel.” De subsidie zorgde ervoor dat alle partners, waaronder PureBlue Water die de waterzuiveringsinstallatie leverde, goed samenwerkten. We hadden een gedetailleerd uitgedacht projectplan en dat zorgt weer voor betrokkenheid die nodig is als het even tegen zit. Een ander pluspunt van de subsidie was dat we goed in beeld kwamen bij de provincie, waardoor er deuren opengingen bij bijvoorbeeld het aanvragen van vergunningen voor zoiets innovatiefs als ons project.”

Voorloper

Westerbeke vindt het niet erg om een voorloper te zijn. “Overigens ben ik dat niet alleen. Ik trek op met Camping Weltevreden in Zoutelande. In een ander project werk ik met Weltevreden en vakantiepark De Zeeuwse kust aan een project voor duurzaam watergebruik. We voeren allemaal proefprojecten uit om waterverspilling tegen te gaan. De kennis delen we met elkaar.”

Rondleiding

In de zomer van 2023 werkt de installatie. “Ik verheug me erop om rondleidingen te geven aan mijn gasten die erg geïnteresseerd zijn in de waterzuivering op de camping”, zegt Westerbeke enthousiast. “Ik vind het belangrijk om mensen bewust te maken van duurzaam waterbeheer in Zeeland.”

“We creëren een nieuwe synergie tussen akkerbouw en toerisme.”

Over Camping Olmenveld

Olmenveld Vakanties bestaat uit een familiecamping en een chaletpark. De camping bestaat sinds 1971 en Jos Westerbeke is eigenaar vanaf 2015. De camping heeft duurzaam waterbeheer hoog in het vaandel staan. Vanaf 2023 is het bedrijf selfsupporting voor water en energie.

Weefsels kweken op grote schaal

ReGEN Biomedical

Patiënten genezen in plaats van – soms levenslange – behandelingen. Dat doel heeft het tienkoppige team van ReGEN Biomedical uit Maastricht voor ogen. In nauwe samenwerking met de Universiteit Maastricht werkt het team aan het ontwerpen van zogenoemde weefselkweekplaten. Hiermee is het mogelijk om werkende menselijke weefsels op grote schaal te kweken. De opschaling betekent een flinke stap voorwaarts voor de patiënt. Hierdoor wordt het namelijk mogelijk om beter onderzoek te doen, medicijnen te testen en uiteindelijk zelfs weefsels te kweken om in de patiënt te implanteren.

ReGEN Biomedical

Project: Industriële RG assemblagelijijn

Projectpartners:

ReGEN Biomedical B.V. i.o., Universiteit Maastricht

Looptijd:

33 maanden

Financiering:

Europese subsidie: : € 5.500.000

Private bijdrage: € 1.650.476

Overig publiek: € 1.448.458

“Bij baanbrekende innovaties moet je groot denken, je hebt een stip op de horizon nodig. Ik noem het realistische dagdromerij. Tegelijkertijd moet je in concrete stappen denken om je doel te bereiken”, zegt Han van 't Klooster, COO van ReGEN Biomedical. “Uiteindelijk willen we weefsels kweken, maar dat begint met het door ontwikkelen van kweekplaten met zogenoemde welletjes, holletjes kleiner dan een speldenkop waarvan we de juiste vorm ontwerpen. We willen de groei van cellen namelijk in een specifieke richting sturen. En net als bij alle research is het deels een kwestie van trial and error; je hebt de oplossing niet in één keer gevonden. Om deze dure, basale stappen te kunnen nemen, is de REACT-EU-subsidie van 5,5 miljoen euro cruciaal.”

Automatiseren en robotiseren

Het primaire doel van het subsidieproject is het proces van weefselkweek automatiseren en robotiseren. “De eerste stap is het maken van de weefselkweekplaten, maar je komt er alleen achter of deze voldoen door er daadwerkelijk cellen in te kweken”, aldus Van 't Klooster. “We richten ons nu op het ontwikkelen van wells-platen die voor screening worden gebruikt van bijvoorbeeld medicijnen. Dat is zeer betekenisvol voor de patiënt en dit kan op relatief korte termijn al zijn vruchten afwerpen. Het is een eerste belangrijke stap op het lange pad van regeneratieve geneeskunde.”

Ecosysteem

ReGEN Biomedical richt zich op het ontwerpen van een productielijn en gebruikt daarvoor verschillende weefsels. Door deze innovatieve productielijn staat de weefselkweek aan de vooravond van explosieve groei. “We willen een ecosysteem voor dit specifieke deel van de life-sciences in Zuid-Limburg verder ontwikkelen. Oftewel de hele regio kan straks hopelijk profiteren van een nieuwe industrie die ontstaat rondom weefselkweek. Wat ASML is voor Eindhoven, zou ReGEN Biomedical kunnen worden voor de regio Maastricht. We hebben de ambitie”, zegt Van 't Klooster.

Samenwerking

Innovatie en samenwerking gaan vaak hand in hand. Bij het project van ReGEN Biomedical is dat niet anders. Het bedrijf werkt nauw samen met de Universiteit Maastricht, maar ook met RegMed XB, een publiek-private organisatie die zich sterk maakt voor onder meer regeneratieve geneeskunde.

Kwaliteitsstempel

Eind 2023 verwacht ReGEN Biomedical de eerste proefkweek te draaien. Om in de toekomst op te schalen en met andere weefsels of cellijnen te werken zijn uiteindelijk investeerders nodig. Van 't Klooster: “Of de REACT-EU-subsidie daarbij zal helpen? Ik denk van wel. Het gaat hier niet bepaald om ‘klein bier’ en de procedure om subsidie te krijgen is niet mals. De businesscase is bijvoorbeeld kritisch bekeken door de Adviescommissie van Stimulus Programmamanagement. Die bestaat uit een flinke groep deskundigen. Dat weet een investeerder natuurlijk ook en dan is de toekenning toch een soort kwaliteitsstempel.”

“Groot denken, maar met concrete stappen naar het doel”

Over ReGEN Biomedical

ReGEN Biomedical houdt zich bezig met regeneratieve geneeskunde. Deze is erop gericht nieuwe behandelingen te ontwikkelen die slim gebruik maken van het zelfherstellend vermogen van ons lichaam. Zo kan het lichaam zelf cellen, weefsels en orgaanfuncties repareren, vervangen of herstellen na schade door letsel of ziekte, bijvoorbeeld diabetes. Een eerste stap in die richting is het maken van screeningsmethoden op basis van deze weefsels.

INTERVIEW

Alleen samen worden we slimmer en groener

Han Polman

Voorzitter Comité van Toezicht OPZuid
Commissaris van de Koning in de
provincie Zeeland

Het doel van Europese subsidies is daadwerkelijk impact maken op het leven van burgers. Het gaat daarbij allang niet meer om groter en meer. Economische ontwikkeling is van belang, maar het bijdragen aan maatschappelijke opgaven – klimaat, energie, grondstoffen, gezondheid en landbouw en voeding – is minstens zo belangrijk. Han Polman vertelt hoe OPZuid hierbij het verschil kan maken.

“Als de opgaven groter worden, is het menselijk om harder te gaan werken op de bestaande manier. In het bedrijfsleven is dit niet anders”, zegt Polman. “Toch is het beter om te zoeken naar andere oplossingen, misschien wel met nieuwe samenwerkingspartners. Kortom, innoveren levert op termijn meer op dan ‘een tandje bij’. Daarom ben ik zo enthousiast over het OPZuid-programma.”

Duurzame samenwerking

Innovaties blijken het beste van de grond te komen als bedrijven, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en overheden samenwerken. Het OPZuid-programma stimuleert daarom brede samenwerking. “Een mooi voorbeeld hiervan is Meijer Potato uit Rilland”, vindt Polman. “Het bedrijf heeft met diverse partners een methode ontwikkeld voor het sneller kweken van nieuwe aardappelsrassen. Hard nodig, want door verzilting en droogte hebben we rassen nodig die hiertegen kunnen en ook nog minder stikstof uitstoten.”

Een van de projectpartners, Aurea drones, is gespecialiseerd in drones. Vanuit de lucht meten de drones de groei op de proefvelden. Dit levert een schat aan gegevens op die een andere projectpartner, 3BM IT-solutions, vertaalt in bruikbare inzichten. Ook diverse kenniscentra zijn bij het project betrokken. Dit was overigens al het tweede innovatieproject van het consortium waarvan Meijer Potato penvoerder is. Als projectpartners elkaar eenmaal hebben gevonden, blijven ze vaak samen innoveren. Het in beweging zetten van de duurzame samenwerking is een doelstelling van OPZuid.

Innovatieve ecosystemen

Duurzame samenwerkingen vormen de basis in een innovatief ecosysteem, zoals in Brainport Eindhoven. Hier werken hightech bedrijven intensief samen met de maakindustrie en kennis- en onderwijsinstellingen. Polman: “Innovaties die daar worden bedacht, gaan vaak van start met een Europese subsidie en groeien uit tot toonaangevende bedrijven. Hetzelfde zou kunnen gebeuren in Zuid-Limburg waar veel medische innovaties het licht zien. Neem ReGEN Biomedical uit Maastricht. Dit bedrijf kweekt weefsels voor regeneratieve geneeskunde. Het is zeker niet ondenkbaar dat er een heel ecosysteem omheen groeit van bedrijven die zich ook richten op hetzelfde onderwerp. In Noord-Brabant timmert het Battery Competence Center aan de weg bij het van de grond krijgen van een ecosysteem voor batterijtechnologie. Wie weet staat deze publiek-private organisatie wel aan de wieg van een nieuw ASML.” Polman vindt het goed dat de overheid ook in de coronaperiode gewoon is doorgegaan met het steunen van innovatieve ecosystemen. “Met het REACT-EU-programma hebben we zelfs een extra duwtje kunnen geven. Dat lees je in de projectverhalen in dit jaarverslag die REACT-EU-steun ontvingen. Overigens zijn er nog veel meer geslaagde innovatieprojecten die OPZuid-subsidie kregen waarop ik ook bijzonder trots ben.”

Grensoverschrijdend

“Vandaag de dag zijn ondernemers niet alleen met hun eigen producten bezig, maar ook met de context waarin zij werken”, stelt Polman tevreden vast. “Zo pakt Camping Olmenveld in Serooskerke de handschoenen op met een innovatieve eigen waterzuiveringsinstallatie waarmee de camping de boeren van schoon water voorziet.” Polman vindt het opvallend dat bedrijven steeds meer over hun eigen bedrijfsgrenzen heen kijken en soms zelfs over provincie- en landsgrenzen. “Er ontstaat meer betrokkenheid bij de omgeving en meer structurele samenwerking op alle niveaus en dat is precies wat OPZuid en andere subsidieprogramma's zoals JTF en MIT beogen.”

Nieuwe openstelling OPZuid

Niet alleen bedrijven blijken maatschappelijk betrokken maar ook burgers. In het nieuwe OPZuid-programma mogen ook maatschappelijke organisaties en burgerinitiatieven projectvoorstellen indienen. “Een goede toevoeging in het nieuwe programma”, vindt Polman, “want sociale innovaties zijn minstens zo belangrijk als technologische innovaties. Deze moeten namelijk wel landen in de praktijk. Het is geweldig dat er bij de eerste openstelling in het najaar van 2022 al veelbelovende projectvoorstellen zijn ingediend.” De Deskundigencommissie beoordeelt deze voorstellen begin 2023 nauwkeurig op relevantie en haalbaarheid.

Elkaar inspireren

“Bedrijven, burgers en de overheid voelen de urgentie om werk te maken van de transitie waarvoor we met elkaar staan”, vat Polman samen. “Vanzelfsprekend moeten we naar een groener en slimmer Europa, dat is intussen een open deur. De oorlog in Oekraïne heeft dit nóg urgenter gemaakt. We moeten minder stikstof uitstoten, zuiniger zijn op grondstoffen en schonere en duurzame energiebronnen vinden. Bovendien hebben we minder handjes, waardoor we op een andere manier moeten gaan werken.” Polman heeft er vertrouwen in dat er in het komend jaar mooie stappen gemaakt worden. “Het is essentieel dat we verbeelding van de toekomst blijven houden, dat we elkaar blijven prikkelen om anders te kijken naar lastige problemen. En natuurlijk dat we zelf onze geest openstellen en ons laten inspireren. Ik hoop dat de mooie voorbeelden van geslaagde projecten in dit jaarverslag daaraan bijdragen.”

maart 2023

Facts & figures

**VERSTERKING
REGIONALE
INNOVATIEKRACHT**

**BEVORDERING
INNOVATIEVERMOGEN
MKB**

**AANSLUITING HOGER
OPGELEIDEN OP
ARBEIDSMARKT**

**BEVORDERING
DUURZAME ENERGIE**

REACT-EU

Bevordering innovatievermogen mkb

Het is voor het mkb vaak lastig om na de onderzoeksfase de stap te zetten naar de daadwerkelijke ontwikkeling van een innovatie. Dat kost veel tijd en grote investeringen die een individuele mkb'er vaak niet op kan brengen en waarvoor hij geen externe financiering krijgt. OPZuid-subsidie helpt het mkb met het sneller op de markt brengen van producten, processen en diensten om zo het innovatievermogen binnen het mkb te bevorderen.

€ 17.844.803

Verleende subsidie

€ 59.821.667

Geïnvesteerd in Zuid-Nederland

62

Projecten

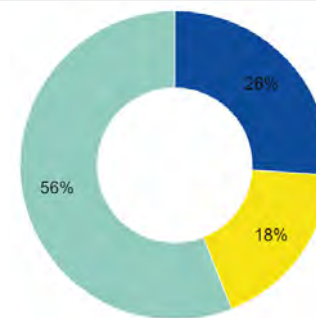
126

Ondersteunde organisaties
(113 uniek)

Wist u dat...

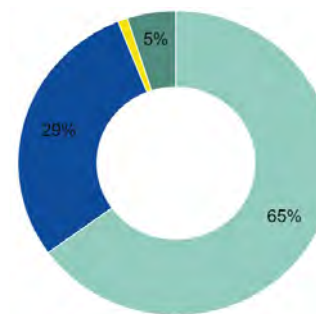
in het project **Stand-alone breed plant** door Protix BV een proces voor de kweek van insecten op industriële schaal is ontwikkeld? Hiermee wordt een impuls aan de eiwittransitie gegeven.

Nemag B.V. uit Zierikzee een unieke **grijsper** heeft ontwikkeld voor de overslag van cohesieve bulkgoederen?

Uitputting subsidiebudget *

Lopende projecten: € 5,5 M
Afgeronde projecten: € 12,0 M
Nog beschikbaar: € 3,7 M

Projectfinanciering

Europese subsidie: € 17,5 M
Provincie: € 0,4 M
Privaat: € 39,1 M
Overig publiek: € 2,9 M

Topcluster **

HTSM: € 7,9 M
Agrofood & Tuinbouw & Uitgangsmaterialen: € 3,3 M
Chemie & Materialen: € 3,2 M
Life Sciences & Health: € 3,3 M
Logistiek: € 0,1 M

Maatschappelijke uitdaging **

Gezondheid, demografie & welzijn: € 6,2 M
Voedselzekerheid, duurzame landbouw en bio-economie: € 4,1 M
Klimaatactie hulpbronnefficiëntie: € 1,1 M
Inclusieve, innovatieve en veilige samenleving: € 3,0 M
Zekere, schone en efficiënte energie: € 1,3 M
Slim, groen en geïntegreerd vervoer: € 2,2 M

* De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie
** De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie en cofinanciering van het Rijk en Provincies

Aansluiting hoger opgeleiden op arbeidsmarkt

Het hbo- en wo-onderwijs sluit niet altijd goed aan op de arbeidsvraag naar technisch geschoolde mensen. Het OPZuid verbetert deze aansluiting door stimulering van onderwijsprogramma's en -voorzieningen waarbij zowel bedrijfsleven als kennisinstellingen betrokken zijn en waarbij wordt ingespeeld op de kwalitatieve eisen die het bedrijfsleven stelt aan technisch talent.

€ 14.406.447

Verleende subsidie

€ 31.143.944

Geïnvesteerd in Zuid-Nederland

16

Projecten

112

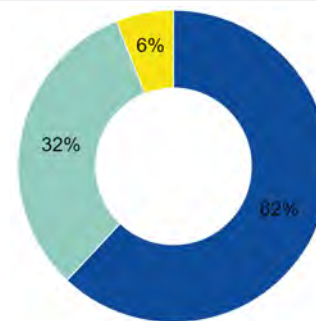
Ondersteunde organisaties
(90 uniek)

Wist u dat...

ontwikkeling van kennis en vaardigheden in de automotive sector van cruciaal belang zijn om de snelle technologische ontwikkelingen te kunnen blijven volgen? Diverse bedrijven en onderwijsinstellingen werken in het project **The Automotive Learning Community (TALCom)** samen om een leeromgeving te creëren die dit voor huidige en toekomstige werknemers mogelijk maakt.

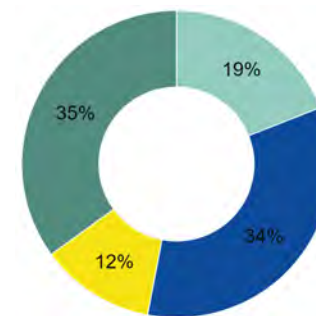
biomassa als grondstof onuitputtelijk is en niet schadelijk voor het milieu? Onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven creëren op bedrijventerrein Chemelot een **leeromgeving** waarin werknemers worden opgeleid om de overgang naar het gebruik van biomassa als grondstof verder te faciliteren en daarmee impact op het klimaat te realiseren.

de **Energy Learning Community** zich op het Energiefestival presenteerde aan minister Rob Jetten (Klimaat en Energie)? Te zien was hoe het mbo, hbo en wo kunnen samenwerken. Dat is cruciaal voor het realiseren van de energietransitie.

Uitputting subsidiebudget *

■ Lopende projecten: € 7,1 M
■ Nog beschikbaar: € 0,7 M
■ Afgeronde projecten: € 3,6 M

Projectfinanciering

■ Europese subsidie: € 10,7 M
■ Provincie: € 3,7 M
■ Privaat: € 5,8 M
■ Overig publiek: € 10,9 M

Topcluster **

■ HTSM: € 8,3 M
■ Maintenance: € 0,6 M
■ Chemie & Materialen: € 2,5 M
■ Life Sciences & Health: € 1,0 M
■ Logistiek: € 1,1 M
■ Agrofood en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen: € 0,8 M

Type aanvrager **

■ mkb: € 1,6 M
■ wo-instelling: € 6,2 M
■ hbo-instelling: € 4,8 M
■ Triple Helix: € 0,3 M
■ Sectororganisatie: € 1,5 M

* De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie

** De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie en cofinanciering van Provincies

Bevordering duurzame energie

De maatschappelijke uitdagingen duurzame energie en duurzaamheid in brede zin staan centraal bij dit thema. Projecten dragen bij aan energiebesparing en energietransitie, dat wil zeggen de overgang van fossiele brandstoffen naar duurzame energiebronnen, zoals zon, wind of water. Met OPZuid-subsidie ondersteunen we vooral het uittesten en de eerste toepassing van nieuwe technologieën en instrumenten in woonwijken.

€ 42.376.846

Verleende subsidie

€ 123.349.123

Geïnvesteerd in Zuid-Nederland

42

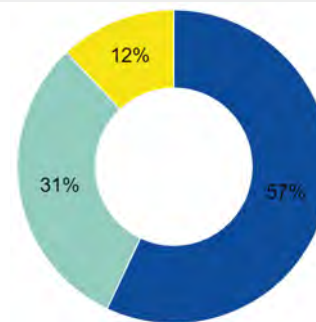
Projecten

154

Ondersteunde organisaties
(138 uniek)

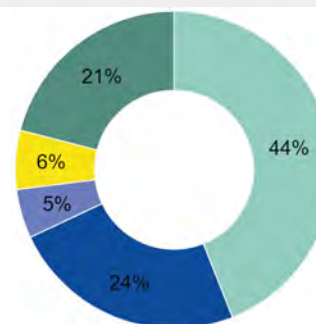
Wist u dat...

- een eerste **PowerNest** in oktober 2022 is geïnstalleerd op een woontoren in Eindhoven? Hiermee kunnen zowel zonne- als windenergie worden opgewekt in een stedelijke omgeving.
- **het meest duurzame bedrijfsgebouw van Nederland** van Different Doors in Budel nagenoeg klaar is?
- minister Hugo de Jonge (Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening) op werkbezoek was bij de feestelijke opening van een duurzaam woningcomplex van **Homes Factory** in Nieuw Venne? Binnen een jaar leverden zij een complex met 60 modulaire woningen op.

Uitputting subsidiebudget *

- Lopende projecten: € 19,4 M
- Nog beschikbaar: € 4,1 M
- Afgeronde projecten: € 10,6 M

Projectfinanciering

- Europese subsidie: € 30,0 M
- Provincie: € 7,7 M
- Privaat: € 54,8 M
- Rijk: € 4,6 M
- Overig publiek: € 26,2 M

Type project **

- Wijkgerichte aanpak: € 20,7 M
- Smart energy management: € 6,9 M
- Duurzame energieproductie: € 11,3 M
- Smart mobility: € 3,6 M

Type aanvrager **

- Gemeente: € 7,2 M
- mkb: € 24,5 M
- wo-instelling: € 3,6 M
- Stichting: € 6,6 M
- Woningbouwvereniging: € 0,5 M

* De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie
** De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie en cofinanciering van het Rijk en Provincies

REACT-EU is een directe reactie van de Europese Unie op de COVID-19 pandemie. De EU heeft in 2021 extra middelen beschikbaar gesteld voor economisch herstel van de regio's als gevolg van de pandemie. Daarvan is ruim 50 miljoen euro naar Zuid-Nederland gegaan. Gezien de noodzaak om de middelen zo snel mogelijk in te kunnen zetten, is de keuze gemaakt om REACT-EU uit te voeren binnen de kaders van de lopende EFRO-programma's, zoals voor Zuid-Nederland het OPZuid. REACT-EU-projecten zijn innovatief, startklaar en dragen bij aan één van de vijf maatschappelijke transitie van de nieuwe Regionale Innovatie Strategie voor Slimme Specialisatie, de RIS3 2021-2027. De provincies Noord-Brabant, Limburg en Zeeland hebben voor REACT-EU elk afzonderlijk specifieke subsidiabele activiteiten benoemd die van belang zijn voor een groen, digitaal en veerkrachtig herstel van de economie binnen hun provincie. Meer informatie over de subsidiabele activiteiten per provincie vindt u in deze [factsheet](#).

€ 54.542.828

Verleende subsidie

€ 104.090.242

Geïnvesteed in Zuid-Nederland

43

Projecten

248

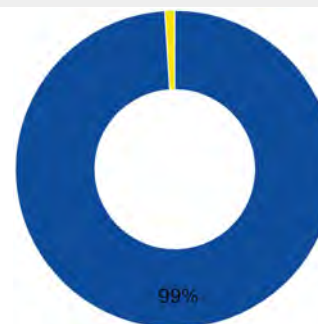
Ondersteunde organisaties
(221 uniek)

Wist u dat...

Battery Competence Center geïnterviewd is door vaktijdschrift **Milieu Magazine**? Door in het Battery Competence Center krachten te bundelen werken de partners samen om de productie van batterijpakketten naar Nederland te halen, de concurrentiepositie van de marktspelers te versterken en veelbelovende startups op te schalen naar succesvolle batterijbedrijven.

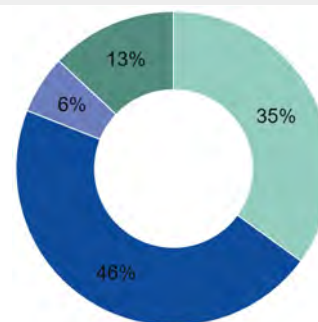
In Noord-Brabant **een leer- en ontwikkelplatform in de zorg** wordt ontwikkeld om personeelstekorten in de zorg te gaan? Een samenwerking tussen zes zorgorganisaties en twee opleidingsinstituten verbetert de instroom, het ontwikkelen en behouden van werknemers in de zorgsector.

tijdens carnaval in Den Bosch gegevens verzameld werden, zodat inwoners en bezoekers veilig en soepel van A naar B konden? In het project **'Smart City Monitor'** werken de gemeenten 's-Hertogenbosch en Breda samen met projectpartners uit het bedrijfsleven en onderwijs. Zij willen hun binnensteden aantrekkelijker, beter bereikbaar, gezonder, vitaler en duurzamer maken.

Uitputting subsidiebudget *

- Lopende projecten: € 47,8 M
- Nog beschikbaar: -/- € 0,4 M

Projectfinanciering

- Europese subsidie: € 47,8 M
- Privaat: € 36,3 M
- Rijk: € 6,7 M
- Overig publiek: € 13,3 M

Type project **

Type aanvrager **

* De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie

** De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie en cofinanciering van het Rijk

Versterking regionale innovatiekracht

De regionale innovatiekracht is belangrijk voor onze economische groei en concurrentiepositie. De innovatiekracht van Zuid-Nederland wordt bepaald door de mate waarin bedrijven en kennisinstellingen samenwerken aan de ontwikkeling van nieuwe technologieën, producten en processen die daadwerkelijk een verschil maken in ons dagelijkse leven.

Met behulp van subsidie stimuleert het OPZuid samenwerkingsprojecten tussen organisaties uit verschillende sectoren en over provinciegrenzen heen. Projecten richten zich bijvoorbeeld op de ontwikkeling van proeftuinen, living labs, proeffabrieken, fieldlabs, pilots en demo's.

€ 78.638.150

Verleende subsidie

€ 177.825.421

Geïnvesteerd in Zuid-Nederland

53

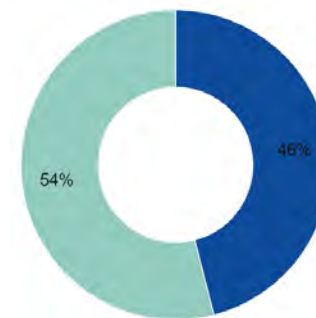
Projecten

506

Ondersteunde organisaties
(383 uniek)

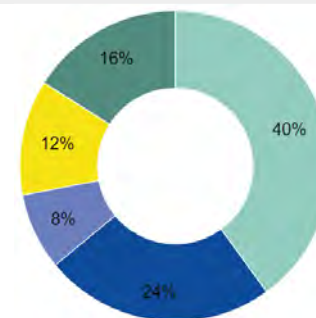
Wist u dat...

- in Hoogerheide in een **innovatiecluster** wordt gewerkt aan het versterken van de concurrentiepositie van Zuid-Nederland in de luchtvaartsector? Dit gebeurt door onder meer hoog-technologisch onderzoek naar het gebruik en onderhoud van composiet materiaal in deze sector.
- in het project van **Holland Robotics Inspectie and Maintenance** meer dan 10 partners in een consortium zich inzetten voor duurzame samenwerking voor ontwikkeling van robots gericht op de inspectie en het onderhoud van technische installaties?
- de partners in het project **Vitality Living Lab** hun resultaten aan Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant hebben gepresenteerd?

Uitputting subsidiebudget *

- Lopende projecten: € 19,5 M
- Afgeronde projecten: € 23,3 M

Projectfinanciering

- Europese subsidie: € 42,8 M
- Provincie: € 20,8 M
- Privaat: € 71,5 M
- Rijk: € 15,0 M
- Overig publiek: € 27,7 M

Topcluster **

- HTSM: € 20,2 M
- Agrofood en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen: € 13,2 M
- Maintenance: € 16,0 M
- Chemie & Materialen: € 15,2 M
- Life Sciences & Health: € 4,8 M
- Logistiek: € 9,2 M

Maatschappelijke uitdaging **

- Gezondheid, demografie & welzijn: € 25,6 M
- Voedselzekerheid, duurzame landbouw en bio-economie: € 10,2 M
- Klimaatactie hulpbronefficiëntie: € 15,7 M
- Inclusieve, innovatieve en veilige samenleving: € 13,2 M
- Zekere, schone en efficiënte energie: € 3,6 M
- Slim, groen en geïntegreerd vervoer: € 10,4 M

* De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie
** De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie en cofinanciering van het Rijk en Provincies

Over Stimulus

Hans Overbeek, Hoofd Stimulus Programmamanagement:

'Ook in 2022 zaten we kort op de bal'

In 2022 was Europa volop in beweging. Er was grootscheepse coronasteun om Europa economisch op de rit te krijgen. De Green Deal kreeg vleugels en de toekomst van de landbouw in Nederland was een hot topic. Al deze ontwikkelingen hebben hun weerslag gekregen in het werk van Stimulus Programmamanagement. Hans Overbeek geeft tekst en uitleg.

"In 2022 was er extra coronasteun voor snel economisch herstel en natuurlijk moesten deze forse bedragen snel op de juiste plek terecht komen. Verder maakte Europa nog meer vaart met het klimaatbeleid, zeker na het uitbreken van de oorlog in Oekraïne en de almaar stijgende energieprijzen. Er kwam een flinke vaart in de Green Deal. Op nationaal niveau stond het toekomstbestendig maken van de landbouw hoog op de agenda. Hiervoor zijn we gestart met het in de steigers zetten van de regeling Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB- 23-27). Dit doen we voortaan niet alleen voor Noord-Brabant, maar ook voor Gelderland en Limburg."

Coronasteun

"In 2021 zijn er Europese subsidieprogramma's met stoom en kokend water tot stand gekomen. Het doel was dat Europa economisch snel weer op de been zou zijn en dat betekende dat wij als uitvoeringsorganisatie met harde deadlines moesten werken. Daarbij wilden we natuurlijk de kwaliteit van de projecten wel hoog houden. We bleven dus kort op de bal zitten, te beginnen bij het vinden van goede projecten. Daarna hielden onze programmamanagers intensief contact met de begunstigden. Bezoeken, goede gesprekken en meedenken over het vlottrekken van projecten als dat nodig was. Wanneer een project de gestelde doelen niet op tijd zou behalen, zou het geld terugvloeien naar Brussel. We zaten dus kort op de bal, zodat het Europese geld ten goede kwam aan Zuid-Nederland."

Slimmer, groener en rechtvaardiger

"Het Europese klimaatbeleid mondde uit in diverse nieuwe subsidieprogramma's. Het OPZuid-programma 2021-2027 ging op 12 september 2022 open. Deze nieuwe editie van OPZuid is gericht op een slimmer en groener Europa. Een ander gloednieuw programma dat de Europese Unie in 2022 heeft goedgekeurd is het Just Transition Fund (JTF). De komende 7 jaar gaat er zo'n 175 miljoen euro naar specifieke regio's in Zuid-Nederland waar de hardste klappen vallen bij de overgang naar een koolstofarme economie. Bij het opstellen van het JTF-programma kregen we te maken met voortschrijdend klimaatbeleid van de Europese unie. Het moest nóg groener. Een voorbeeld. Het OPZuid-programma is begin 2022 goedgekeurd. Een project voor verwarming van woonwijken op basis van industriële restwarmte kan binnen dit programma subsidie krijgen, ook als deze uit gascentrales komt. Binnen het JTF-programma is dit niet mogelijk. Alleen projecten die werken met een schone energiebron, zoals waterstof, kunnen in aanmerking komen voor een subsidie."

Takenpakket Stimulus

"In 2022 is het aantal programma's van Stimulus Programmamanagement flink uitgebreid, net als het aantal opdrachtgevers. We werken nu voor vier ministeries: de ministeries van Economische Zaken en Klimaat, van Sociale Zaken, van Landbouw en van Financiën. Met de komst van de regeling Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB-23-27) komt er een extra provincie bij: Gelderland. Het grotere takenpakket van Stimulus resulteerde in 2022 in een groei van 33,8 fte naar 43 fte. In 2023 verwachten we nog een uitbreiding en blijven we werken aan verdere professionalisering van ons team

Hans Overbeek, Hoofd Stimulus Programmamanagement

Nieuwe opdrachtgevers

Stimulus heeft in 2022 twee nieuwe opdrachtgevers gekregen. De provincies Limburg en Gelderland kozen Stimulus voor uitvoering van het GLB-programma. Voorheen was dit in handen van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Stimulus heeft in 2022 twee programma's overgedragen. Het nieuwe CrossRoads-project wordt uitgevoerd door het programmasecretariaat van Interreg Vlaanderen-Nederland. Het Leisure Ontwikkelingsfonds Brabant komt in handen van House of Leisure.

Thomas Gijselaers, senior beleidsmedewerker Plattelandontwikkeling bij de provincie Limburg:

"We werken al lang samen met Stimulus bij de uitvoering van andere Europese subsidieprogramma's zoals OPZuid en MIT Zuid. We hebben Stimulus leren kennen als een solide partner. De organisatie is een spin in het web voor alle provincies in Zuid-Nederland. Door samen op te trekken, kunnen we meer middelen naar Zuid-Nederland halen, en dus ook naar Limburg. Daarnaast kunnen we daardoor ook de kosten voor de uitvoering van de regelingen in de hand houden. We kijken dan ook uit naar de komst van het GLB-programma en de uitbreiding van onze samenwerking met Stimulus."

Thomas Gijselaers

Robert Peters, plaatsvervangend afdelingsmanager Subsidies bij de provincie Gelderland:

"Stimulus staat dichtbij de aanvrager, heeft verbinding met de doelgroep en kan daardoor klantgericht werken. De aanvragers van de GLB-regeling zijn agrarische ondernemers en we hebben er vertrouwen in dat Stimulus samen met hen de projecten daadwerkelijk kan realiseren. Die samenwerking gaat verder dan alleen het controleren van cijfers. Het gaat ook om meedenken en adviseren. Stimulus heeft hierin een brede ervaring, want zij voert deze regeling ook uit voor Limburg en Noord-Brabant. Daardoor kan Stimulus het werk efficiënt organiseren."

Robert Peters

ICT-afdeling loopt voorop

Het ICT-team van Stimulus Programmamanagement vervult een voortrekkersrol voor alle beheerautoriteiten in Nederland. Teamleider Heena Hindocha vertelt waarom 2022 een uitdagend jaar was voor haar team.

Business Central, het projectinformatiesysteem van de provincie Noord-Brabant, wordt nu ook landelijk ingezet voor de programma's JTF en GLB. Voor EFRO en POP was dit al het geval. "Deze systemen kunnen meerdere complexe Europese programma's ondersteunen. In de basis hebben we hetzelfde systeem gebruikt, maar per programma was er veel maatwerk. De programmavereisten en de terminologie verschillen namelijk per programma. We hebben daarom drie totaal nieuwe webportals van de grond af opgebouwd voor het JTF, OPZuid en GLB. Hierbij hebben we ook meteen een flinke verbeteringsslag gemaakt. In de nieuwe webportals verloopt alle communicatie bijvoorbeeld via het portal en zijn er geen aparte mails meer nodig. Dit is veel overzichtelijker."

Gevoelige gegevens

Hindocha: "In 2022 zijn we intensief bezig geweest met het ISO 27001 certificeringsproces. We verwachten dat we medio 2023 gecertificeerd zijn, als tweede afdeling binnen de provincie Noord-Brabant. Dit wil zeggen dat we voldoen aan de wereldwijde kwaliteitsnorm voor informatiebeveiliging. Belangrijk, want we werken met gevoelige gegevens van begunstigden. Daarom werken we intern continu aan de bewustwording van informatiebeveiliging."

Korte lijntjes

Waarop ben je trots? "Op mijn team: Ricky, Remco en Hidde! Mijn collega's hebben korte lijntjes met externe partijen, zoals de andere beheerautoriteiten en intermediaire instanties die met onze systemen werken. Zij schakelen snel en zijn oplossingsgericht. Dat is belangrijk voor het van de grond krijgen van nieuwe ontwikkelingen én voor onze externe en interne helpdeskfunctie. Ook de collega's bij Stimulus weten ons goed te vinden met vragen over ICT."

Het ICT-team van Stimulus Programmamanagement

Op weg met Issuemaking

In 2022 heeft Stimulus zich bezig gehouden met issuemaking. Dit betekent dat we in onze communicatie aanhaken op maatschappelijke vraagstukken, zoals de energietransitie of de grondstoffencrisis. Zo brengen we de boodschap voor het voetlicht dat bedrijven en kennisinstellingen aan oplossingen hiervoor werken met hulp van Europese subsidieprogramma's.

Een van de taken van Stimulus is het communiceren van het belang van Europese subsidieprogramma's. Daarom genereren we publiciteit voor succesvolle projecten die met subsidie tot stand zijn gekomen. Met aantrekkelijke pitches proberen we de media te interesseren voor projecten. Dit doen we door deze te koppelen aan maatschappelijke thema's, zoals bijvoorbeeld de grondstoffen- of energietransitie. Deze proactieve benadering zijn we in 2020 gestart en hebben we de jaren erna verder uitgebouwd.

Focus: Duurzaam bouwen en wonen

In 2022 hebben we meer focus aangebracht en gekozen voor het thema: Duurzaam bouwen en wonen. Met concrete projecten haakten we aan op actuele ontwikkelingen in de bouw en de grondstoffen- en energietransities. Daarnaast hebben we ook sprekers geleverd voor diverse evenementen zoals de Dag van de Bouw, het Energiefestival en het Congres Duurzaam Gebouwd.

Social media

Uiteraard hebben we de publicaties en onze deelname aan evenementen verspreid via onze social mediakanalen, waarvan LinkedIn het belangrijkste is. Daarnaast hebben we nieuwsberichten over projecten geschreven op Stimulus.nl en deze gepromoot op social media. Dit heeft gewerkt, want het aantal volgers is gestegen verder gestegen naar bijna 900 en onze berichten werden breed gedeeld. Van begunstigden kregen we enthousiaste reacties. Reden genoeg om deze aanpak voort te zetten in 2023.

Wat heeft issuemaking opgeleverd?

Er zijn diverse artikelen over subsidieprojecten in de pers verschenen. Ook waren we zichtbaar op evenementen: Op 18 juni ontvingen diverse begunstigden publiek op hun bouwplaats. Redogroep leidde bijvoorbeeld bezoekers rond de Oranjekade in Helmond. Op het Energiefestival op 20 oktober 2022 in Den Bosch bemanden we een stand. Twee begunstigden en een programmamanager van Stimulus hielden workshops waarbij het werken met een Europese subsidie centraal stond. Op het Duurzaam Gebouwd Congres op 3 november hield associate professor van de Technische Universiteit Eindhoven Faas Moonen een voordracht over Europese subsidies. Zijn boodschap was: Innovatieve projecten in de bouw komen van de grond met een Europese subsidie.

Uw project in de schijnwerpers?

In 2023 gaan we aan de slag met het thema 'Groene en slimme energie' Past uw subsidieproject in dit thema en heeft u nieuws of mooie projectresultaten bereikt? Laat het ons weten en wie weet staat u binnenkort in de schijnwerpers! U kunt ons mailen op communicatie@stimulus.nl.

Stimulus genereert publiciteit voor succesvolle projecten die met subsidie tot stand zijn gekomen

Teamwork

In 2022 heeft Stimulus een forse uitbreiding van het takenpakket gekregen en mochten we nieuwe collega's verwelkomen in alle functies: programmamanagers, financieel adviseurs, controllers, juristen, ICT'ers, communicatieadviseurs, administratief medewerkers en officemanagers.

We zijn klaar voor de uitdagingen die de komende jaren op ons pad komen!

Het team van Stimulus

CONTACT

Stimulus Programmamanagement
Postbus 585
5600 AN Eindhoven

040 – 237 01 00

info@stimulus.nl

www.stimulus.nl

Stimulus Programmamanagement voert Europese, nationale en regionale subsidieprogramma's en fondsen uit in Zuid-Nederland en Vlaanderen.

©FOTO'S

Mechteld Jansen (portret Han Polman). LIOF, Stichting The Chocolate Factory, Meijer Potato, Battery Competence Cluster, Camping Olmenveld, ReGEN Biomedical

VORMGEVING EN REALISATIE

WEBtima WEB en IT diensten

© Copyright 2023, Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend

VAN EURO TOT ONDERZOEK

Jaarverslag MIT Zuid **2022**

Inleiding
pagina 2

Highlights
pagina 3

Projecten
pagina 4

Inleiding

De subsidieregeling mkb Innovatiestimulering Topsectoren Zuid-Nederland, afgekort tot MIT Zuid, ondersteunt mkb'ers bij de eerste fases van innovatie. Zowel voor haalbaarheidsonderzoek als voor samenwerking in onderzoeks- en ontwikkelingstrajecten (R&D) is subsidie beschikbaar.

Een individuele mkb'er kan MIT Zuid-subsidie aanvragen voor het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek. Zo'n onderzoek toetst de technische en economische haalbaarheid van een innovatief idee. Het levert niet alleen informatie op over de slagingskansen van een nieuw product, productieproces of nieuwe dienst, maar geeft ook inzicht in hoe deze slagingskansen vergroot kan worden. Op basis van een haalbaarheidsonderzoek kan de ondernemer gefundeerde beslissingen nemen over investeringen.

Een samenwerkingsverband van minimaal twee mkb'ers kan MIT Zuid-subsidie aanvragen voor het uitvoeren van gezamenlijk industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling gericht op het vernieuwen of doorontwikkelen van producten, productieprocessen of diensten.

De MIT Zuid-regeling wordt gefinancierd door het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en de provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland.

Tot en met 2021 is de MIT Zuid-subsidie en cofinanciering van provincies weergegeven per topsector. Vanaf 2022 worden de projecten per Kennis en Innovatie Agenda (KIA) ingedeeld. Daarom zijn de cijfers t/m 2021 en de cijfers vanaf 2022 in aparte diagrammen weergegeven. De KIA's waar het om gaat zijn:

- Energie en Duurzaamheid
- Gezondheid en Zorg
- Landbouw, water en Voedsel
- Veiligheid
- Sleuteltechnologieën

Wist u dat...

- Stimulus in 2022 in totaal voor ruim € 11,4 miljoen subsidie aan nieuwe MIT Zuid-projecten heeft verleend? Hiervan was € 3,5 miljoen voor MIT Haalbaarheid en € 7,9 voor MIT R&D.
- het slagingspercentage voor MIT Haalbaarheid in 2022 verder is gestegen van 40% naar 44%? Er zijn 395 aanvragen gedaan, waarvan er 173 subsidie krijgen.
- we dit jaar in totaal 395 aanvragen voor MIT Haalbaarheid en 78 aanvragen voor MIT R&D hebben ontvangen? En dat we dit grote aantal aanvragen allemaal binnen de beoordelingstermijn van 12 weken hebben verwerkt?
- MIT R&D van 2022 de eerste regeling was waarbij aanvragers gebruik maakten van het nieuwe webportal?
- we voor de lopende MIT R&D-projecten in 2022 in totaal 19 wijzigingsverzoeken, 45 voortgangsrapportages en 38 eindrapportages hebben ontvangen en verwerkt?
- we voor MIT Zuid in 2022 ruim 650 brieven hebben verzonden? Dit zijn: beschikkingen, reacties op wijzigingsverzoeken, verwerking van voortgangsrapportages, eindrapportages en vaststellingsbeschikkingen.
- het MIT Zuid-team van Stimulus in 2022 uit vijf medewerkers bestond?

Highlights

€ 79.169.145

Verleende subsidie

€ 240.457.859

Geïnvesteed in Zuid-Nederland

1.376

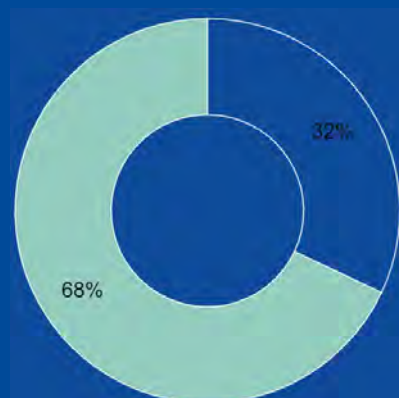
Projecten

1.750

Ondersteunde organisaties
(1.334 uniek)

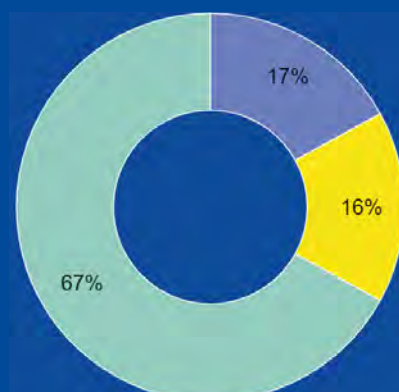
Uitputting subsidiebudget

- Lopende projecten:** € 25,2 M
- Afgeronde projecten:** € 54,0 M

Projectfinanciering

- Provincie:** € 38,6 M
- MIT/Rijk:** € 40,5 M
- Privaat:** € 161,2 M

Topsector*

- HTSM:** € 33,4 M
- Agri & Food:** € 11,3 M
- Chemie & Biobased:** € 5,8 M
- Life Sciences & Health:** € 10,7 M
- Logistiek:** € 3,3 M
- Tuinbouw & Uitgangsm.:** € 1,9 M
- Overig:** € 1,3 M

Instrument*

- Haalbaarheid:** € 25,4 M
- R&D-samenwerking:** € 53,7 M
- Innovatieadvies:** € 0,1 M

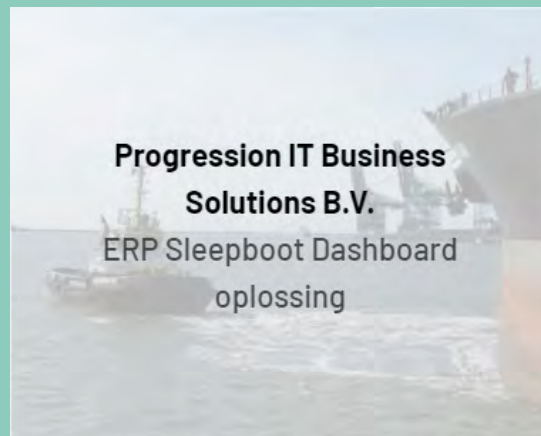
KIA*

- Energie en Duurzaamheid:** € 4,7 M
- Gezondheid en Zorg:** € 2,0 M
- Landbouw, water en Voedsel:** € 1,6 M
- Sleuteltechnologieën:** € 3,0 M
- Veiligheid:** € 0,1 M

* De genoemde bedragen betreffen MIT Zuid-subsidie en cofinanciering van Provincies

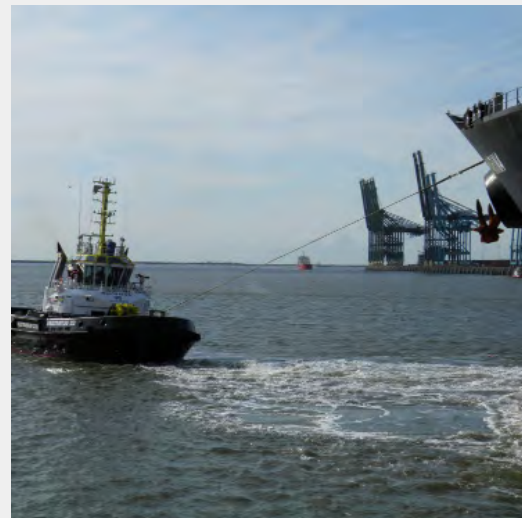
Projecten in de schijnwerpers

Met haalbaarheidsonderzoek nieuwe expertise opbouwen

Progression IT Business Solutions

Hoe kun je een schip efficiënter laten varen en de vaarroute beter plannen? Een belangrijke vraag voor een rederij, want een schip gebruikt gigantisch veel brandstof. Ook een belangrijk maatschappelijk vraagstuk, want we moeten minder CO2 uitstoten. Progression IT Business Solution had het idee om een schip uit te rusten met sensoren en de gegevens die deze opleveren, te koppelen aan verschillende platformen. Al deze gegevens zouden gebruikt worden voor een dashboard. Daarmee zou de kapitein het schip zo efficiënt mogelijk kunnen inzetten. Met een subsidie van MIT Zuid zette het IT-bedrijf uit Terneuzen een uitgebreid haalbaarheidsonderzoek op poten voor dit dashboard.

Een schip efficiënt laten varen is een belangrijk, zowel vanuit economisch als maatschappelijk perspectief.

Project: ERP Sleepboot Dashboard oplossing

Projectpartners:

Progression IT Business Solutions B.V.

Looptijd:

1 mei 2021 – 31 december 2021

Financiering:

Totaal: € 50.400

MIT/Rijk: € 11.352

Provincie Zeeland: € 8.648

Privaat: € 30.400

“Wij doen de IT-ondersteuning voor diverse klanten in de regio”, vertelt Patrick Wille, directeur van Progression IT Solutions uit Terneuzen. “We zagen mogelijkheden om hen met een dashboard beter te ondersteunen, zodat zij efficiënter van hun schip gebruik konden maken. We legden ons idee uit aan twee klanten die meteen wilden meewerken aan onze haalbaarheidsstudie. Toen we hoorden dat de subsidie voor het uitwerken van onze studie toegekend was, zijn we voortvarend aan de slag gegaan. Zonder deze subsidie hadden we waarschijnlijk niet doorgepakt, want het is een enorme klus geweest om ons doel – een proof of concept – te bereiken. We hebben ons idee tot in de puntjes uitgewerkt in een digitaal schip.”

Alternatieven zoeken

Bleek het idee haalbaar te zijn na de studie? Wille: “Niet in de vorm die we oorspronkelijk voor ogen hadden. Alles bij elkaar zou de klant minimaal 100.000 euro per schip moeten investeren in het dashboard en alles wat daarbij hoorde. Dat was teveel. De sensoren waarmee je bijvoorbeeld de druk op een as kunt meten, bleken veel te kostbaar. We zochten daarom naar alternatieven en die hebben we gevonden. Het is bijvoorbeeld mogelijk om trillingen en uitlaatgassen te meten en aan de hand daarvan kun je afleiden hoeveel kracht een schip verbruikt. Zo heb je de dure sensoren niet per se nodig.”

Artificial intelligence

Betekent dit dat jullie het idee toch nog op een andere manier gaan uitvoeren? “Voor een groot deel wel, maar dus niet precies zoals we vooraf hadden bedacht”, zegt Wille. “Natuurlijk is het jammer, maar toch heeft de haalbaarheidsstudie veel opgeleverd. Het is goed om te weten dat iets niet haalbaar is voordat je klant of jijzelf grote investeringen doet. Bovendien hebben we er ontzettend veel van geleerd en gaan we verder met onderdelen die wel werken. Zo gaan we Artificial Intelligence (AI) inzetten voor de gegevens die we genereren.”

Kans pakken

Wille: “Of ik nog een keer een haalbaarheidsstudie zou doen met een MIT-subsidie? Jazeker! Het is een kans die je als bedrijf moet pakken. Een volgende keer zou ik wel de scope van het project wat meer beperken. Nu hebben we er veel meer uren in gestoken dan we van plan waren. Je wilt tenslotte toch goed werk leveren. Voor jezelf en voor de klant dankzij wie we uitgebreid onderzoek konden doen.”

Expertise opbouwen

Wille vindt het heel positief dat er subsidies zijn voor haalbaarheidsprojecten. “Het geeft kleinere bedrijven zoals Progression IT Solutions de kans om nieuwe expertise op te bouwen. Zonder de subsidie hadden we daar geen mensen voor vrij kunnen maken. Bovendien hebben we onze klanten aangenaam kunnen verrassen. We hebben laten zien dat we nog meer voor hen kunnen betekenen dan we al doen. Ook spreken we nu nog meer elkaars taal. Dit alles biedt weer groeikansen voor ons bedrijf.”

“Een aantal klanten was meteen enthousiast om mee te werken aan onze haalbaarheidsstudie”

Over Progression IT Business Solution BV

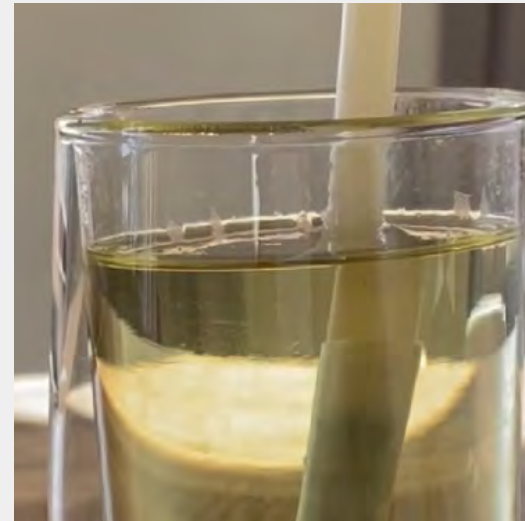
Progression werd in 2005 opgericht. Het is een full-service ICT-dienstverlener met de focus op het leveren van meerwaarde door het toepassen van IT-oplossingen. Het bedrijf telt 13 medewerkers en houdt zich bezig met de levering, implementatie, beheer en onderhoud van ICT.

Lees meer: <https://www.progression.nl/>

Van plastic soep naar plasticvrije thee!

Helian Polymers

We consumeren bergen plastic met z'n allen. Allemaal recyclebaar volgens de fabrikanten, maar in de praktijk blijkt slechts een klein percentage ook daadwerkelijk hergebruikt te worden. Een groot deel komt als microplastics in de water- en voedselkringloop terecht. Deze verontreiniging vormt intussen een serieus gevaar voor de gezondheid van mensen. Helian Polymers werkt daarom aan een biologisch afbreekbaar kunststof, geschikt voor een theestick die gewoon in de groenbak kan. Faeïg tekent voor het ontwerp en de productie van de theestick.

Zowel de stick als de verpakkingsfolie moeten biologisch afbreekbaar zijn binnen 90 dagen.

Project: Van plastic soep, naar plastic-vrije thee!

Projectpartners:

Helian Polymers B.V., Faeïg B.V.

Looptijd:

1 januari 2022 – 31 december 2023

Financiering:

Totaal: € 565.600

MIT/Rijk: € 112.364

Provincie Limburg: € 85.596

Privaat: € 367.640

Volgens Ruud Rouleaux, materiaaltechnoloog en directeur van Helian Polymers, is greenwashing een groot probleem. "Veel bedrijven doen zich groener en duurzamer voor dan ze zijn, zeker als het gaat om plastic. Daarbij is de plasticindustrie een enorme industrie die almaar groeit. Als je bedenkt dat bijna 50 procent van deze kunststoffen na 2000 is geproduceerd én het minstens 100 jaar duurt voordat ze zijn afgebroken, besef je dat we met een gigantisch probleem zitten. Microplastics vormen niet alleen een plastic soep in de oceaan, ze verontreinigen ook de bodem en daarmee ook de water- en voedselketens. Denk bijvoorbeeld aan de minuscule stukjes landbouwplastic die door machines de grond in worden gefreesd. Het recycleren van plastic – wat overigens maar met minder dan 10% van het plastic gebeurt – is daarom geen afdoende oplossing. Een andere oplossing is het gebruik van biologisch afbreekbaar materiaal. Daarom ontwikkelen we een plasticvervanger die gewoon in de biobak kan."

Composthoop

Is er al een alternatief voor gewoon plastic dat goedkoop en licht is? Rouleaux: "Jazeker, dat is PHA. Dit zijn afbreekbare polymeren die door bacteriën – fermentatie dus – worden gemaakt. Na gebruik kunnen ze zo de composthoop op."

Waarom gebruiken we dan nog steeds fossiele plastics, oftewel plastics op basis van aardolie? "De grondstof PHA is nog steeds duurder dan plastic en de verwerkingseigenschappen zijn anders dan die van normale kunststoffen, maar in beide punten komt verandering. In China dalen de prijzen voor PHA flink. Door de MIT Zuid-subsidie hebben we onderzoek gedaan naar de beste receptuur en verwerkingstechnieken van PHA en dat levert goede resultaten op. Het ontwikkelen van een biologisch afbreekbare plasticvervanger is onze bijdrage aan het project dat we samen doen met Faeïg, ook een Limburgs bedrijf. Het doel is dat Faeïg een productielijn ontwikkelt en inricht voor een theestick die volledig biologisch afbreekbaar is."

Laboratorium

Nydia Badillo is projectmanager bij Helian Polymers. Zij legt uit hoe de ontwikkeling van het bioplastic voor de theestick in zijn werk gaat. "In ons laboratorium mengen en bewerken we PHA met andere grondstoffen en onderzoeken we de juiste verhoudingen. De research is ontzettend arbeidsintensief en kostbaar bovendien. Zonder de subsidie zou het veel langer geduurd hebben en hadden we waarschijnlijk onze tijd besteed aan een minder complex product waarvoor minder research nodig is. Materiaal voor een theestick moet flexibel zijn, tegen hoge temperaturen kunnen en geperforeerd kunnen worden, zodat de thee in contact komt met water. De folie waarin de stick is verpakt, moet luchtdicht en licht zijn. Zowel de stick als de verpakkingsfolie moeten biologisch afbreekbaar zijn binnen 90 dagen."

Kers op de taart

Binnenkort neemt Helian Polymers de proef op de som. "We gaan naar een proefopstelling in Gent waar machines staan waarmee we onze laboratoriumtesten met veel grotere hoeveelheden kunnen herhalen. Dan pas zien we of wat in ons laboratorium goed gaat, ook werkt op grotere schaal. Die kennis is belangrijk om later te kunnen opschalen. Uiteindelijk moeten de theesticks natuurlijk op grote schaal geproduceerd kunnen worden. Er gaan dan honderden kilo's grondstof doorheen. Als je bedenkt dat een kilo PHA meer dan 10 euro kost, begrijp je dat de testen in Gent voor ons echt de kers op de taart zijn."

Nieuwe toepassingen

Wat gebeurt er als het Faeïg gelukt is om een proof of concept te ontwikkelen? Rouleaux: "Dan is het project geslaagd en gaat Faeïg verder met de theestick. Wij gaan dan aan de slag met de kennis die we hebben opgedaan in het project. We gaan bijvoorbeeld aantonen dat onze folie in bulk geproduceerd kan worden. Tegelijkertijd zoeken we naar nieuwe

"We ontwikkelen een plasticvervanger die gewoon in de biobak kan"

toepassingen van PHA. Zo hebben we al contact met een papierfabriek uit Roermond die PHA wil maken uit afvalwater en dit wil gebruiken voor de coating van het eigen papier."

Eerste in de markt

Rouleaux denkt dat de toepassingen van PHA talloos zijn. "Je kunt het gebruiken om koffiecups mee te produceren of om er landbouwfolie van te maken. Voor ons is het nu belangrijk om door te pakken, zodat we de eerste in markt zijn die hoge kwaliteit PHA kan maken."

Over Helian Polymers

Helian Polymers houdt zich al meer dan 15 jaar bezig met het ontwikkelen van PHA-gebaseerde materialen waarmee klanten duurzame producten kunnen produceren.

Lees meer: <https://helianpolymers.com>

Verven met natuurlijke kleurstoffen verduurzaamt fashionindustrie

Rubia 100% Natural Colours

De fashionindustrie is een vervuilende industrie. Elk jaar wordt in de hele wereld bijna 8 miljard kilo verf voor textiel verbruikt. Het verproces gebeurt voor 99% met synthetische kleurstoffen. Hierin zitten stoffen die niet afbreekbaar zijn en dus schadelijk zijn voor de planeet en de mensen. Rubia 100% Natural Colours wil hierin verandering brengen met natuurlijke kleurstoffen. Het bedrijf teelt planten voor deze kleurstoffen en verwerkt deze in een fabriek in Steenbergen. Om deze innovatie verder te ontwikkelen, kreeg het bedrijf een MITZuid-subsidie.

Het doel van het project was een goede, sterke verfreceptuur te ontwikkelen.

Project: Duurzaam verven met Natuurlijke Kleurstoffen

Projectpartners:

Rubia 100% Natural Colours B.V., CCT OSS

Looptijd:

1 oktober 2020 – 30 september 2022

Financiering:

Totaal: € 283.100

MIT/Rijk: € 46.113

Provincie Noord-Brabant: € 46.113

Privaat: € 190.874

“We moeten de stap naar duurzaamheid echt gaan maken, willen we de wereld leefbaar achterlaten voor onze kinderen”, stelt Rudolph de Jong, directeur van Rubia 100% Natural Colours (Rubia). “Het verven is het smerigste stukje van de fashionindustrie. We verduurzamen de wereld natuurlijk niet door deze industrie – en dus ook het verven – naar het verre oosten te verplaatsen. Daar worden nu nog tonnen aan kleurstof gemaakt uit aardolie. Stel je eens voor welke impact we maken als we daarmee stoppen en gaan verven met natuurlijke materialen! In plaats van het uitstoten van CO2 zouden we dan juist CO2 opnemen, vanwege de planten die we gebruiken voor het verproces. Omdat we alleen biologisch materiaal nemen, komen er geen pesticiden aan te pas. En bovendien verbruiken we minder water.”

Goede, sterke verfreceptuur

Waarom verven we eigenlijk nog niet met natuurlijke kleurstoffen? De Jong: “Dat was tot nu toe veel duurder en de kwaliteit was nog niet goed genoeg. Ons doel was een goede, sterke verfreceptuur te ontwikkelen. Een kledingstuk moet ook na het wassen of na blootstelling aan zonlicht kleurecht blijven. Hiervoor zijn we op zoek gegaan naar een perfecte receptuur. Dat is nog niet zo eenvoudig, want door de hardheid en de pH-waarde van het water kunnen de kleuren bijvoorbeeld veranderen. Verder wilden we het verproces betaalbaar houden. Dit betekent dat je, net als bij synthetische kleurstoffen, in één stap moet kunnen verven. Tot voor kort was bij gebruik van natuurlijke kleurstoffen nog altijd een kostbare tweede stap nodig.”

Laboratoriumschaal

Rubia heeft nu – per kleur – een goed recept dat op laboratoriumschaal met bijvoorbeeld 20 gram wol werkt. De Jong: “We hebben dus uitgevonden hoe we kunnen spelen met de zogenoemde vrijheidsgraden binnen de receptuur. Dit is gelukt door de testen in onze

fabriek in Steenbergen, waar we op duurzame wijze werken. Het verven gebeurt daar op kamertemperatuur door een enzymatische omzetting. De biologische teelt van de planten (Meekrap, Reseda en Wede) vindt plaats elders in Noord-Brabant. Het doel van de MITZuid-subsidie is dus bereikt.”

Nieuwe MITZuid-subsidie

De volgende stap voor Rubia is opschaling. Werkt wat in het laboratorium goed gaat ook in een 1000-liter bad met 500 kilogram wol? Voor deze opschaling heeft Rubia een nieuwe MITZuid-subsidie gekregen. “Daar zijn we blij mee”, zegt De Jong, “want het is een kostbare stap, alleen al vanwege het verbruik van grote hoeveelheden wol en verf. Het is ook een belangrijke stap, want daarna kunnen we onze verf op de markt brengen.”

Is het een kansrijke marktintroductie? De Jong denkt van wel.

“Onze verfstoffen zijn goede producten, maar nog wel iets duurder dan synthetische verf. Gelukkig ligt de focus nu steeds meer op duurzaamheid, waardoor fabrikanten dat waarschijnlijk voor lief nemen.”

Uitvindingen

De Jong vindt het mooi dat er innovatiesubsidies zijn voor mkb-ondernemingen. “Uitvindingen blijken vaak door het mkb gedaan te worden. Het zou goed zijn als de Shells en Coca-Cola's van deze wereld dit soort research zouden bekostigen, maar zij doen dat helaas niet. Om duurzaamheid te stimuleren zijn deze subsidies dus nodig. Het is behoorlijk wat werk om de subsidie aan te vragen, maar mijn ervaring is dat je er wel goede ondersteuning bij krijgt van de adviseurs van Stimulus Programmamanagement. Ook tijdens de uitvoering van het project. Op al onze rapportages geven zij feedback en daarmee komen we steeds verder.”

“Verven is het smerigste stukje van de fashionindustrie”

Over Rubia 100% Natural Colours

Rubia 100% Natural produceert natuurlijke kleurstoffen voor de tapijt-, textiel- en kledingindustrie. Het bedrijf heeft een gepatenteerde technologie ontwikkeld om kleuren uit planten te halen.

Lees meer: www.rubia-nc.com

CONTACT

Stimulus Programmamanagement
Postbus 585
5600 AN Eindhoven

040 – 237 01 00

info@stimulus.nl

www.stimulus.nl

Stimulus Programmamanagement voert Europese, nationale en regionale subsidieprogramma's en fondsen uit in Zuid-Nederland en Vlaanderen.

FOTO'S

Rubia 100% Natural colours, Helian Polymers, Progression IT Business Solutions, Stimulus Programmamanagement

VORMGEVING EN REALISATIE

WEBtima WEB en IT diensten

© Copyright 2023 Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend

VAN EURO TOT KENNISOVERDRACHT

Jaarverslag POP3 Brabant 2022

Inleiding
pagina 2

Highlights
pagina 3

Projecten
pagina 4

Inleiding

Subsidie voor Brabantse plattelandsontwikkeling

Het Europese POP3-programma stimuleert innovatie en verduurzaming op het platteland met tal van maatregelen. Van directe investeringen op het boerenerf tot fysieke ingrepen in bossen, vennen en beken. Van kennisoverdracht tot het ontwikkelen van innovatieve producten en processen.

Ingrijpend veranderingsproces

Het is belangrijk dat de landbouw in Noord-Brabant innoveert en vernieuwt, zodat het milieu wordt beschermd, de rendabiliteit wordt verhoogd en de verbinding met de maatschappij wordt versterkt. Dit vereist een goede balans tussen landbouw en andere functies van het platteland, zoals natuur, waterbeheer, klimaatadaptatie en recreatie. Dit betekent ook een ingrijpend veranderingsproces van de landbouw en agrofoodsector, waarbij investeringen voor verduurzaming zich terugverdienen uit de markt.

Toekomstige generaties

We stimuleren agrariërs, waterschappen, gemeenten, grondeigenaren, natuurorganisaties, kennisinstellingen en betrokkenen in de agrofoodketen om samen te werken en van de Europese POP-subsidies gebruik te maken. Daardoor ontstaan kansen, worden obstakels weggenomen of voorwaarden geschapen. Zo blijft het Brabantse platteland ook voor toekomstige generaties aantrekkelijk en economisch belangrijk.

Verlenging van het programma

De looptijd van het huidige POP3-programma is ten einde. Op 12 april 2021 heeft de Europese Commissie besloten het bestaande programma te verlengen tot en met 2022. Deze verlenging wordt het POP3+ genoemd. Dit programma omvat extra budget voor nieuwe openstellingen om de plattelandsontwikkeling in Noord-Brabant te blijven stimuleren tot aan de start van de nieuwe programmaperiode.

Vooruitlopend op het nieuwe programma, zal tijdens de overbruggingsperiode focus aangebracht worden op de thema's: klimaat, biodiversiteit, bodem en kringlooplandbouw (inclusief stikstof).

Wist u dat...

- in het afgelopen jaar 50 POP3 Brabant-projecten succesvol zijn afgerond? Daarmee staat de teller op 218 projecten.
- in afwachting van de nieuwe programmaperiode er een verlenging van het bestaande POP3-programma is? Dit zogenoemde programma POP3+ loopt af in 2022. In het POP3+ ligt de focus op de thema's klimaat, biodiversiteit, bodem en kringlooplandbouw (inclusief stikstof). Lees er [hier](#) meer over.
- er in 2022 hard gewerkt is aan het nieuwe programma Nationaal Strategisch Plan (NSP) wat naar verwachting opengaat in het voorjaar van 2023? Lees er [in deze factsheet](#) meer over.
- het Regiebureau POP met regelmaat themanummers uitbrengt waarin ook [verhalen van POP3 Brabant](#) te lezen zijn?

Highlights

€ 85.068.319
Verleende subsidie

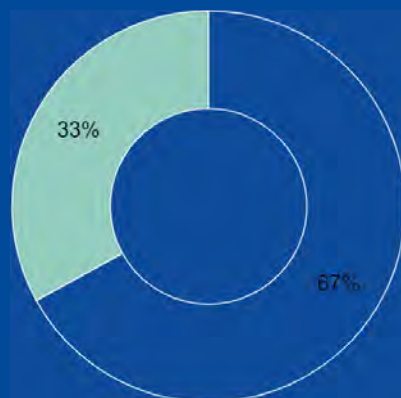
€ 166.440.747
Investering

510
Projecten

551
Ondersteunde organisaties

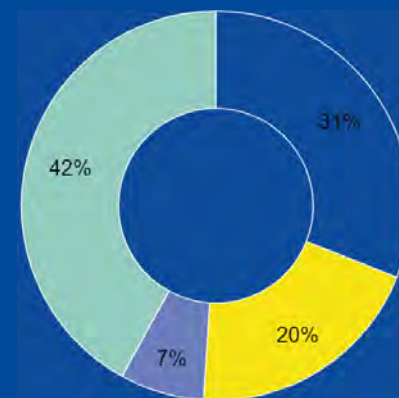
Uitputting subsidiebudget

■ Lopende projecten: € 57,0 M
■ Afgeronde projecten: € 28,0 M

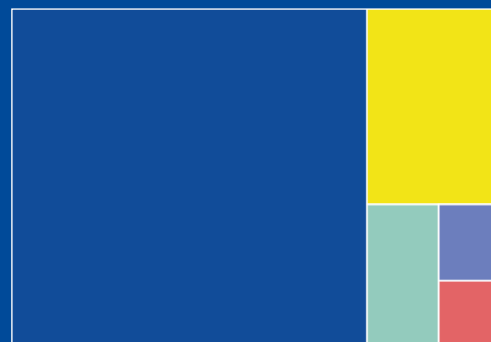
Projectfinanciering

■ ELPFO: € 50,6 M
■ Provincie: € 34,4 M
■ Overig publiek: € 11,5 M
■ Privaat: € 69,9 M

Type instrument

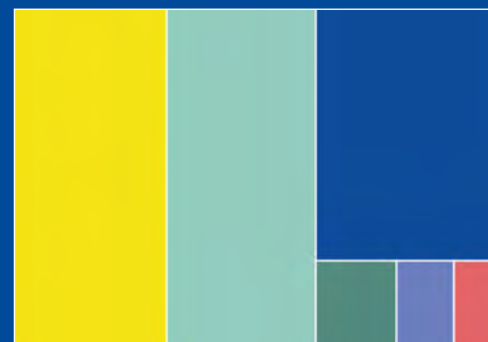
■ Investerings: € 61,5 M
■ Samenwerking: € 13,5 M
■ Kennisoverdracht: € 5,2 M
■ LEADER: € 2,5 M
■ Overig: € 2,2 M

*De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie en cofinanciering van de Provincie Noord-Brabant

Thema

■ Natuur en biodiversiteit: € 24,8 M
■ Agrofood: € 25,6 M
■ Jonge Landbouwers: € 3,5 M
■ Verbetering water: € 26,3 M
■ LEADER: € 2,5 M
■ Overig: € 2,4 M

*De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie en cofinanciering van de Provincie Noord-Brabant

Projecten in de schijnwerpers

Natuurinclusief boeren met innovatieve Kwatrijn-stal

Maatschap Combee

Bart Combee en zijn vader Bas Combee ontvingen een POP3-subsidie voor de Kwatrijnstal. De stal heeft een innovatieve vloer waarmee vaste mest van urine wordt gescheiden. Deze reageren dan niet langer met elkaar en dat halveert de uitstoot van ammoniak. Het gebouw is ook nog eens emissiearm, energiezuinig en diervriendelijk: de koeien hebben veel ruimte en een strobed.

In 2022 is de Kwatrijnstal in gebruik genomen en staan er 95 melkkoeien.

Project: Kwatrijnstal

Projectpartners:

Maatschap Combee

Looptijd:

2 december 2019 – 24 maart 2022

Financiering:

Totaal: € 791.907

Europa: € 125.000

Provincie Noord-Brabant: € 125.000

Eigen bijdrage € 541.907

“De Kwatrijnstal is onderdeel van een concept waarbij natuur en landbouw hand in hand gaan”

Bart Combee: “Ik wilde graag op termijn de boerderij van mijn vader overnemen die al sinds 1913 in de familie is. Doordat de geurcirkel over het terrein van de burens liep, was het een lastige opgave, maar het bleek niet onmogelijk. Ik maakte een plan voor een rendabel, toekomstbestendig melkveebedrijf een stukje verderop. Hierbij heb ik hulp gekregen van Stichting De Duinboeren, een netwerk voor agrarische ondernemers in en om Nationaal Park De Loonse en Drunense Duinen. Kern van het plan was de innovatieve, energieneutrale melkveestal midden in het weidegebied. De Kwatrijnstal is onderdeel van een concept waarbij natuur en landbouw hand in hand gaan.”

Agrarische leegstand

In 2018 deed Bart Combee met de Duinboeren mee aan een landelijke prijsvraag om agrarische leegstand tegen te gaan met innovatieve oplossingen. Zijn team won en met het prijzengeld huurde hij een landschapsarchitect in waarna het plan een enorme boost kreeg. De provincie Noord-Brabant, Brabants Landschap, de Rabobank en de verpachter van de grond werkten enthousiast mee aan de plannen.

Kringlopen sluiten

In 2022 is de Kwatrijnstal in gebruik genomen en staan er 95 melkkoeien. De nieuwe stal heeft een robot die twee koeien tegelijk melkt. De melkrobot staat voor in de Kwatrijnstal met open wanden, zodat de koeien meteen naar buiten kunnen. Bart Combee: “We hebben 16 hectare natuurland waarop we extensief weiden. De boerderij telt 50 hectare land in totaal. We willen het voer en stro zoveel mogelijk van eigen grond halen om de kringloop te sluiten.”

Enorme investering

“Een nieuwe stal op een andere plek en meer inclusieve landbouw.

Het is precies wat ik wilde, maar daarvoor was wel een enorme investering nodig. Bovendien moesten we vaart maken, want in 2024 moeten alle Brabantse melkveehouders een emissiearme vloer in de stal hebben”, herinnert Bart Combee zich. De eisen die de bank aan de financiering stelde waren niet mals. Bart spendeerde flink wat uren achter zijn computer waar hij een eigen bedrijfsplan met een slim verdienmodel schreef en ook een POP3-subsidie aanvraag. Met de subsidie van 250.000 euro en de financiering van de bank is de Kwatrijnstal – die kostbaarder is dan gangbare stallen – er gekomen.

Verdroging tegengaan

Bart Combee vindt het prachtig dat zowel zijn bedrijf als de natuur wel varen bij zijn natuurinclusieve aanpak. “Het benutten van vaste mest helpt om verdroging tegen te gaan. Organisch materiaal in de bodem houdt vocht vast, daardoor is er minder uitspoeling van meststoffen. Dat is grote winst in ons gebied. Want bodem en water dragen bij aan verbetering van landschap, biodiversiteit en het klimaat.”

Bart Combee: “Een nieuwe stal op een andere plek en meer inclusieve landbouw. Het is precies wat ik wilde.”

Over de boerderij en Stichting De Duinboeren

Bart en Bas Combee zijn lid van de Stichting De Duinboeren, een netwerk voor zo'n 200 agrarische ondernemers in en om Nationaal Park de Loonse en Drunense Duinen. Bart: “Onze melk heeft zoveel meerwaarde door de natuurlijke en diervriendelijke manier waarop wij werken. Van een deel van deze melk maken we Brabantse duingoudkaas van Duinboeren. De boerenkaas is te koop in boerderijwinkels in Brabant. We laten daarmee zien wat we doen voor Brabant. We rekenen 20 cent extra per liter melk en gebruiken dat gedeeltelijk voor de natuur, bijvoorbeeld om een bloemenrand rond de weiden te zaaien.”

Lees meer over [Stichting de Duinboeren](#).

Tijd kopen voor de natuur in de Maashorst

Coöperatie Bosgroep Zuid Nederland

Een groot deel van de bossen en heide op de Maashorst is aangetast, doordat er teveel stikstof in terecht is gekomen. Het systeem is uit balans. Bodem en grond- en oppervlaktewater verzuren en belangrijke voedingstoffen spoelen gemakkelijker weg. Er is daardoor steeds minder variatie in planten en dieren. Landbouw, verkeer en industrie zijn de grote stikstofproducenten. Deze uitstoot is niet van de ene op de andere dag flink in te perken. Tegelijkertijd met veranderingen in deze sectoren zijn daarom maatregelen nodig om de biodiversiteit en draagkracht te behouden en te ontwikkelen.

Op zo'n 5 procent van de oppervlakte van het natuurgebied is steenmeel gestrooid.

“Goede bodemontwikkeling belangrijk voor landbouw en natuur”

“Als ik nu in de zomer door het eikenbos loop en ik kijk naar boven, dan zie ik lucht in plaats van een dik bladerdak dat er zo'n tien jaar geleden nog was. Er zijn minder bladeren en ze zijn ook kleiner”, zegt Maurice van Doorn, boswachter van natuurterrein de Maashorst. Hij loopt al jaren alle seizoenen door het bos en bemerkt de vele veranderingen waaraan je kunt zien dat de natuur achteruit gaat.

Boer en natuur

“De meeste veranderingen zijn eerst onzichtbaar, omdat ze zich afspelen zich in de bodem. Uiteindelijk hebben deze grote gevolgen voor plant en dier”, aldus Jeroen Oorschot, natuurbeheerder bij de gemeente Maashorst. “De grond wordt nu steeds kwetsbaarder en houdt bijvoorbeeld slechter vocht vast. Daardoor sijpelen voedingsstoffen met het water weg. De bodem wordt droger wat door klimaatverandering nog eens wordt versterkt. Voor de landbouwer betekent dit vaker sproeien en dus extra kosten. Ook de landbouw is gebaat bij een goede insectenwereld en een werkend ecologisch systeem. Kortom, goede bodemontwikkeling en biodiversiteit is voor zowel de natuur als de landbouw belangrijk, al kijken elk er met een andere bril naar.”

Kostbare maatregelen

“We kunnen aan twee knoppen draaien om de natuur te behouden”, legt Twan van Alphen uit, regiomanager Bosgroep Zuid Nederland. Hij adviseert de gemeente Maashorst en is pervoerder van het project. “De eerste knop is het beperken van stikstofemissie door de landbouw in de buurt van de Maashorst, maar dat is niet van de ene op de andere dag mogelijk. Om tijd te kopen draaien we aan de tweede knop: maatregelen nemen die de gevolgen van stikstofdepositie op korte termijn verminderen. Zo beschermen we de natuur die nog niet verloren is gegaan en verbeteren we de veerkracht van de bodem en de vegetatie. Hiervoor hebben we de POP-subsidie gebruikt. Zonder deze

subsidie hadden we de kostbare maatregelen niet kunnen nemen.”

Steenmeel

Welke maatregelen zijn er met de POP-subsidie genomen? Van Alphen: “Om optimaal resultaat te bereiken hebben we diverse strategieën tegelijkertijd gevolgd. We hebben bij de meest stikstofrijke delen van de heide het strooisel en vegetatie – met daarin het opgeslagen stikstof – verwijderd. Op zo'n 5 procent van de oppervlakte van het natuurgebied hebben we steenmeel gestrooid. Steenmeel zorgt voor een langzame aanvulling van door uitspoeling verdwenen voedingstoffen en voorkomt verdere verzuring. Deze nutriënten proberen we duurzaam in het systeem te behouden door bomen te planten met rijk strooisel. Deze bomen nemen de voedingstoffen op en laten deze in de herfst weer vallen via hun bladeren. Bij vertering van deze bladeren komen de stoffen weer vrij en worden deze vervolgens weer via de wortels opgenomen: een nutriëntenkringloop. Tot slot streven we naar ‘hervernatting’, door sloten te dempen of verondiepen.”

Effect

Er zijn uitgebreide nulmetingen gehouden, dus de effecten van de maatregelen zijn straks goed meetbaar. Er zijn onder andere metingen in de bodem en van de biodiversiteit. Zo zijn er paddenstoelen geteld. De eventuele toename ervan, zegt iets over een verbeterde biodiversiteit. Een aantal paddenstoelensoorten is namelijk zeer gevoelig voor verzuurde bodem. Tegelijkertijd reageren ze snel op verbeterde omstandigheden. Het project is in 2020 afgesloten en de eerste effecten zijn pas drie jaar later, halverwege 2023, meetbaar. Sommige effecten, bijvoorbeeld op de vegetatie, zijn pas na zes jaar meetbaar.

Twan van Alphen (Bosgroep Zuid Nederland), Maurice van Doorn en Jeroen Oorschot (gemeente Maashorst) zijn betrokken bij het project ‘Herstel Natuur Biodiversiteit op de Maashorst en omgeving’.

Over de Maashorst

Er is een nieuwe gebiedsvisie van Staatsbosbeheer en de gemeentes Bernheze, Oss en Maashorst en waterschap Aa en Maas voor het totale natuurgebied De Maashorst. Hierin streven de partners ernaar het natuurnetwerk Brabant en de bijbehorende natuurdoelstellingen te realiseren. Om de Maashorst past een schil van natuurlijkvriendelijke, kleinschalige boerenbedrijven. De Maashorst is één van de grootste natuurgebieden van Noord-Brabant. Hier regeerde lange tijd de grove den, ooit aangeplant voor de houtproductie. Maar tegenwoordig krijgt het landschap steeds meer zijn oorspronkelijke variatie terug: bos afgewisseld met heide, vennen en beekjes, stuifzand en akkers. Sinds 2016 struinen hier de oorspronkelijke bewoners weer rond: wisenten, Exmoor pony's en taurossen. Zij houden met hun gegraas het gebied open en gevarieerd.

Lees meer over de Maashorst.

Vispasseerbaar gemaal goed voor boer en natuur

Waterschap Rivierenland

Voor landbouw moet de grond niet te nat, maar ook niet te droog zijn. Gemalen zijn daarom belangrijk. Zo ook het Gemaal Oostkil dat sinds 1969 water uit en in de polders naar de Biesbosch pompt. Het nadeel van dit gemaal was dat veel vissoorten er niet konden passeren. Waterschap Rivierenland nam deze hindernis weg door er visveilige pompen te plaatsen. Uit tests blijkt dat nu maar liefst 99 procent van de vissen het gemaal veilig passeren. Dit betekent dat de leefgebieden van vissen beter op elkaar aansluiten. En dat is weer goed voor de biodiversiteit, het in stand houden en herstellen van het ecosysteem.

De nieuwe visveilige pomp is in het najaar van 2021 gemonteerd. Tijdens de werkzaamheden bleef het gemaal in bedrijf door een tijdelijke pompinstallatie.

Project: Vispasseerbaar maken Gemaal Oostkil

Projectpartners:

Waterschap Rivierenland

Looptijd:

9 juli 2019 – 1 april 2022

Financiering:

Totaal: €738.967

Europa: € 262.500

Provincie Noord-Brabant: € 131.250

Waterschap Rivierenland POP3: € 131.250

Waterschap Rivierenland: € 213.967,56

“Het waterschap streeft naar optimale belangenafweging van peilbeheer en vismigratie”

“Na de plaatsing van de visveilige pompen in 2021 was al snel te zien dat de vissen veilig door de pompen kwamen”, zegt Jeroen Peters, projectleider bij Waterschap Rivierenland. “Als de visstand verbetert dan heeft dit ook positieve invloed op bijvoorbeeld vogels. Natuurlijk is het ook heel fijn voor de mensen die er komen genieten van de natuur.”

Automatiseringsslag

Omdat het waterschap streeft naar bescherming van ecosystemen komen er steeds meer vispasseerbare stuwen, sluisen en visveilige gemalen. Peters: “Toch waren de visveilige pompen in het Gemaal Oostkil er zonder POP-subsidie nog niet gekomen, want de oude werkten nog prima als je kijkt naar de functie ‘uitslaan van water’. Uiteraard zijn de nieuwe pompen wel een stuk beter, helemaal als je kijkt naar de visveiligheid. We kunnen meer water pompen in korte tijd. Zeker nu we meer te maken hebben met droge periodes en intensieve buien, is dat een pluspunt. Ook positief is dat we minder energie verbruiken. Verder hebben we de besturing van de pompen en inlaatregeling verfijnd. Nu hebben we bijvoorbeeld het openzetten van de inlaat afgestemd op de periodes waarin de vissen willen migreren. We creëren een lokstroom met de nieuwe pompen om vissen bijvoorbeeld het paaigebied in te krijgen. Dit alles hebben we meegenomen in de automatiseringsslag.”

Maatwerk

Het plaatsen van visveilige pompen is maatwerk. Visveilige pompen zijn groter dan niet-visveilige pompen en ze moeten natuurlijk wel passen in het gemaal. Het ontwerp heeft het eigen ingenieursbureau van het waterschap al in 2018 gemaakt. Daarna konden marktpartijen offertes uitbrengen voor de pomp, een soort wikkelpomp. Uiteindelijk is Pentair Nijhuis pompen de aannemer geworden. Hetzelfde proces doorliep het waterschap voor de elektrotechnische

installatie die door Huisman Etech Experts is gebouwd. Tijdens de werkzaamheden in najaar 2021 bleef het gemaal in bedrijf door een tijdelijke pompinstallatie.

Optimale belangenafweging

Peters is trots dat met deze maatregelen een positieve impuls wordt gegeven aan het verhogen van de biodiversiteit in de Biesbosch en de verbonden binnendijkse kreken. We kunnen nu ook veel beter visonderzoek doen door monitoring met digitale camera's. Niet alleen bij de Oostkil bij Hank, maar bijvoorbeeld ook bij een vislift bij de historische Papsluis onder Werkendam. Doordat we nu zoveel meer weten over vismigratie én meer kunnen regelen met de visveilige pompen, kunnen we het maalregime verbeteren. Uiteraard streeft het waterschap naar optimale belangenafweging van peilbeheer en vismigratie.”

Innovatief project

Ook Luciënda Koopmans, financieel projectondersteuner bij het waterschap, vindt het vispasseerbaar en visveilig gemaal Oostkil een geslaagd project. “Het is een innovatief project dat veel nieuwe kennis heeft opgeleverd. Uiteraard delen we die met andere waterschappen die vaak voor dezelfde uitdagingen staan. We delen onze ontwerpen, maar zeker ook onze aanpak. Het is namelijk een complex project waarbij veel partijen betrokken zijn die soms tegelijkertijd, maar soms juist pas na elkaar aan de slag kunnen.”

Jeroen Peters en Luciënda Koopmans van Waterschap Rivierenland

Over Waterschap Rivierenland

Het waterschap zorgt ervoor dat het water op peil staat: niet te hoog, niet te laag. Is het te hoog dan is er wateroverlast. Is het peil te laag dan hindert dit boeren, scheepvaart planten en dieren. Om voldoende water te garanderen, gebruikt Waterschap Rivierenland 207 gemalen en 1.890 stuwen. Lees meer: www.waterschaprivierenland.nl.

CONTACT

Stimulus Programmamanagement
Postbus 585
5600 AN Eindhoven

040 – 237 01 00

info@stimulus.nl

www.stimulus.nl

Stimulus Programmamanagement voert Europese, nationale en regionale subsidieprogramma's en fondsen uit in Zuid-Nederland en Vlaanderen.

FOTO'S

Bart Combee
Coöperatie Bosgroep Zuid Nederland
Waterschap Rivierenland

VORMGEVING EN REALISATIE

WEBtima WEB en IT diensten

© Copyright 2023 Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend

VAN EURO TOT GRENSVERVAGING

Jaarverslag CrossRoads2 Sustainable Energy 2022

Inleiding
pagina 2

Highlights
pagina 3

Projecten
pagina 4

Inleiding

CrossRoads2 Sustainable Energy is in augustus 2020 van start gegaan en vloeide voort uit CrossRoads2 (2015-2020). Het is een project binnen het Europese programma Interreg Vlaanderen-Nederland dat grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden stimuleert tussen kmo/mkb-bedrijven in Vlaanderen en Zuid-Nederland (Zeeland, Noord-Brabant en Limburg). De nadruk ligt op innovatieprojecten rond duurzame energie, energie-efficiëntie en hernieuwbare energie die een rechtstreekse impact hebben op de CO2-reductie in de grensregio.

Stimuleren van innovaties

Het programma zich richt concreet op een reductie van 200 ton CO2 per jaar per deelproject, met als start de marktintroductie van de ontwikkelde technologie. Ter vergelijking: de koolstofvoetafdruk van een inwoner in Vlaanderen bedraagt jaarlijks 20 ton CO2. De kerntaak van CrossRoads2 Sustainable Energy bestaat uit het stimuleren van innovaties door middel van:

- Matchmaking: het samenbrengen van bedrijven (eventueel aangevuld met kennisinstellingen) en het opzetten en begeleiden van Vlaams Zuid-Nederlandse consortia die samen projecten opzetten in het kader van een koolstofarme economie.
- Subsidie voor innovatieprojecten met een directe focus op CO2-reductie: financiële ondersteuning van innovatieve samenwerkingsverbanden tussen ten minste één mkb uit Zuid-Nederland en ten minste één kmo uit Vlaanderen (50%, maximaal € 150.000).

Follow-up : een vervolg geven aan innovatieprojecten en het proactief meedenken naar vervolgstappen en valorisatie van de opgedane kennis. Binnen dit programma hebben 21 innovatieprojecten een goedkeuring op hun project ontvangen en hiermee is aan 48 kmo-/mkb-bedrijven subsidie verleend.

Wist u dat...

- de stakeholders van CrossRoads2 Sustainable Energy op 27 september al een eerste blik op de eindresultaten kregen? Dit gebeurde tijdens [het slotevent van CrossRoads2 Sustainable Energy](#) in Thor Central in Genk.
- de Vlaamse kmo B4Plastics de Limburgse Innovatie Award 2022 van Voka gewonnen heeft? Deze prijs is van de Kamer van Koophandel Limburg, i.s.m. [VLAIO](#). Samen met twee Nederlandse bedrijven neemt B4Plastics deel aan CrossRoads2 Sustainable Energy met het project '[Vegan leer 2.0](#)'. Daarin ontwikkelen ze leer uit restproducten via een nieuwe schimmelfermentatietechnologie.

Highlights

€ 2.296.000

Vastgestelde subsidie

€ 4.592.000

Geïnvesteed in Zuid-Nederland
en Vlaanderen

20

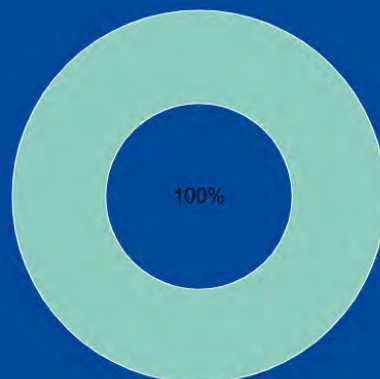
Projecten

43

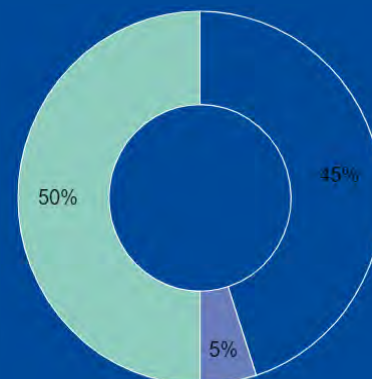
Ondersteunde organisaties

Subsidiebudget uitputting

Afgeronde projecten: € 2.296.000

Projectfinanciering

Europese subsidie: € 2.066.400
Rijk: € 229.600
Privaat: € 2.296.000

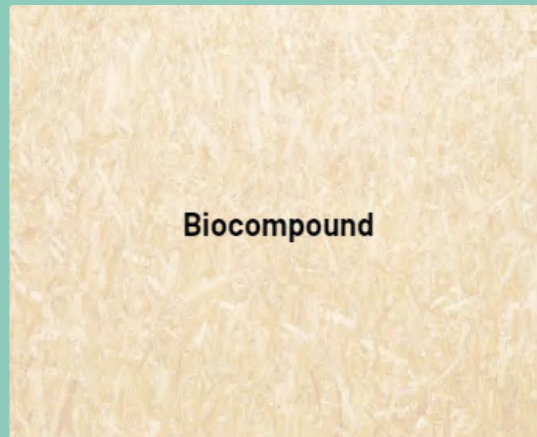
Topcluster

HTSM: € 665.840
Chemie & Materialen: € 413.280
Biobased Economy: € 367.360
Cleantech: € 298.480
Agrofood: € 206.640
Logistiek: € 252.560
Maintenance: € 91.840

* De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie en cofinanciering van het Rijk en Provincies

In de schijnwerpers

Bomen als grondstof voor lijm

Adco Solutions en Releaf

Willen producten volledig biogebaseerd zijn, dan moeten ook de gebruikte bindmiddelen en harsen dat zijn. Dat is tot nu toe nog niet het geval en dat bemoeilijkt het recycleproces. Nog te vaak belanden ze daarom in een verbrandingsoven. Het Nederlandse Adco Solutions en Vlaamse Releaf ontwikkelen samen een biogebaseerd bindmiddel op basis van grondstoffen uit bomen. Veel van onze meubels worden gemaakt op basis van spaanplaat. Zo'n spaanplaat bestaat uit vezels die samengeperst worden met lijm. Die lijm is problematisch om twee redenen: het bevat meestal formaldehyde, een giftige stof die schadelijk is voor de gezondheid, en doordat de lijm uithardt, kan je de plaat niet meer hergebruiken, enkel nog verbranden. De vraag om vervanging van thermohardende formaldehydesystemen neemt dan ook toe. Een uitdaging die de Vlaamse kmo Releaf en Nederlandse mkb Adco Solutions samen aanpakten.

Een thermoplastische compound zorgt ervoor dat het oppervlak van een houtvezelplaat minder open is waardoor er minder beschermende lagen nodig zijn tegen waterabsorptie.

Project: Bomen als grondstof voor lijm

Projectpartners:

Adco Solutions – Releaf

Financiering:

Totaal: € 210.828

Europese subsidie: € 94.872

Rijk: € 10.541

Partners: € 105.414

“Een toeleverancier van Ikea kan onze thermoplastische biocompound gebruiken”

De boom als bron

Henk Rijdsdijk (Adco Solutions): “We vertrokken van het idee om een thermoplastisch bindmiddel te maken waarbij je het hout nadien opnieuw kan samenpersen tot een andere vorm en we wilden ook een volledig biogebaseerd bindmiddel. Na heel wat onderzoek en testen, slaagden we erin een thermoplast te ontwikkelen die voor 75% bestaat uit grondstoffen uit bomen en 25% uit overige grondstoffen.”
“Vervolgens hebben we dit bindmiddel gemengd met houtvezels zodat je tot een plaat komt die voor 90% uit hout bestaat en 10% thermoplast bevat. We merkten echter dat er te veel waterspanning in het materiaal zat waardoor het als een popcorn weer uit elkaar sprong. Door de thermoplast eerst in water te dispergeren en vervolgens te mengen en persen met houtvezel slaagden we er uiteindelijk wel in tot een mooie plaat te komen.”

3D persen in hout

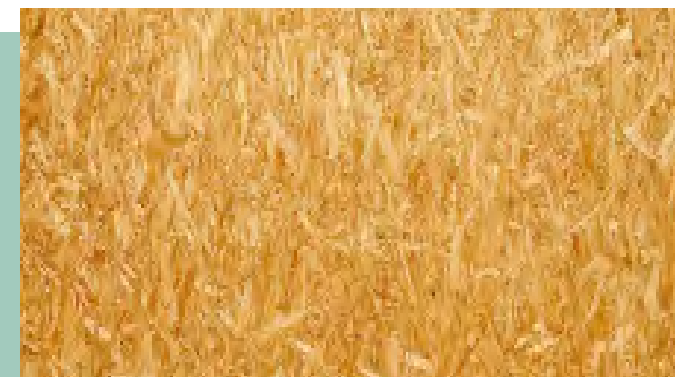
“Een mooie bijkomstigheid is dat we in deze thermoplastische plaat vormen of emblemen kunnen persen. Bij normaal hout moet je zoiets eruit zagen of frezen, wij kunnen dat er via 3D-technieken in persen. Bovendien zorgt een thermoplastische compound ervoor dat het oppervlak van een houtvezelplaat minder open is waardoor er minder beschermende lagen nodig zijn tegen waterabsorptie én het laat zich veel beter vervormen, wat een tijdsbesparing in het vormgevingsproces oplevert.”

Samenwerking tussen vezel- en bindmidelexperts

In het project concentreerde Releaf zich op de vezels en de interactie tussen het bindmiddel en de vezel. Adco Solutions nam de ontwikkeling van het biogebaseerde bindmiddel voor zijn rekening. Henk: “De ene had weinig kaas gegeten van biobindmiddelen, de ander van vezel. Dat vormde een mooie kans voor beiden om de horizon te verbreden en zorgde ervoor dat we heel wat nieuwe ideeën bij elkaar naar boven brachten. Bovendien heeft elke partij zijn eigen netwerk van biobedrijven. Met onze intense samenwerking knoopten we die aan elkaar en zo ontstonden nieuwe kansen.”

Van hout naar andere toepassingen

Henk: “Nu is het een kwestie van schalen. We hebben al met verschillende mensen gesproken en die waren stuk voor stuk enthousiast. Intussen hebben we ook al verschillende projecten lopen en zal een toeleverancier van Ikea onze thermoplastische biocompound gebruiken. Ook sectoren die we niet meteen voor ogen hadden, tonen interesse, bijvoorbeeld voor het coaten van papier.”
En hoe meer verspreid, hoe beter voor het klimaat. Henk: “Houten platen die met onze biocompound gemaakt zijn, kunnen nadien hergebruikt of gestanst worden naar een andere vorm. Het hoeft niet verbrand te worden. Een grote meerwaarde voor o.a. de bouwsector.”

Een thermoplastische compound laat zich veel beter vervormen, wat een tijdsbesparing in het vormgevingsproces oplevert.

Over Adco Solutions en Releaf

Adco Solutions uit Noord-Brabant produceert bio-oplossingen voor de kleefstof-, constructie- en coatingindustrie. Releaf is een Oost-Vlaams onderzoek- en ontwikkelingsbedrijf, gespecialiseerd in verwerkingsprocessen voor de valorisatie van groene afval- of nevenstromen (zoals natuur-, berm- en parkmaaisels en groene nevenstromen uit de landbouw).

HydrOzone haalt medicijnresten uit water

PureBlue en AM-Team

Het Nederlandse PureBlue Water en Vlaamse AM-Team ontwikkelden in hun CR2SE-project een duurzame watertechnologie om microverontreinigingen uit afvalwater te verwijderen met een zo min mogelijk gebruik van energie en CO₂. De nieuwe HydrOzone technologie stoot 3 tot 7 keer minder CO₂ uit dan de best beschikbare technologieën.

Via rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) dringen nieuwe chemicaliën ons aquatisch milieu binnen. Het gaat om resten van medicijnen, synthetische of natuurlijke hormonen, persoonlijke verzorgingsproducten en industriële chemicaliën. De toenemende aandacht voor het verwijderen van deze microverontreinigingen uit het oppervlaktewater, samen met de groeiende behoefte aan robuuste watersystemen voor het hergebruik van water en het sluiten van kringlopen, weerspiegelen zich in strenger wordende regelgeving voor RWZI's. Zij dienen bijkomende

Projecteigenaren Angelo De Mul (PureBlue Water), Nelis De Rouck (PureBlue Water) en Wim Audenaert (AM-TEAM)

Project: Hydrozone

Projectpartners:

PureBlue – AM-Team

Financiering:

Totaal: € 299.547

Europese subsidie: € 134.796

Rijk: € 14.977

Partners: € 149.773

“Onze technologie stoot 3 tot 7 keer minder CO₂ dan de andere best beschikbare technologieën”

Ozon biedt oplossing

Het verwijderen van deze microverontreinigingen uit het afvalwater is echter complex, vergt steeds meer energie en zorgt zelfs voor een stijgende CO₂-uitstoot. Bestaande technieken leiden tot een verhoging van de CO₂-uitstoot met 55%. Deze contradictie inspireerde het Nederlandse [PureBlue Water](#) en het Vlaamse [AM-Team](#) om een meer duurzame oplossing te ontwikkelen.

Nelis De Rouck (PureBlue Water): “We hebben een nieuwe watertechnologie ontwikkeld die we omdoopten tot ‘HydrOzone’. Het is een chemisch oxidatieproces dat gebruikmaakt van ozon en in staat is om medicijnresten uit afvalwater te halen. Ozon is een heel reactief molecuul die microverontreinigingen aanvalt en omzet in kleinere, biodegradeerbare verbindingen die minder toxisch zijn voor het milieu.”

AM-Team bouwde een digital twin van de technologie van PureBlue die parameters kan voorspellen die in de realiteit niet gemeten kunnen worden. Wim Audenaert (CEO AM-Team): “Zo’n computerkopie laat veel flexibiliteit toe om ‘wat-als’ testen en simulaties uit te voeren en brengt extra inzichten. Je kan zaken visualiseren die je in de praktijk onmogelijk kan meten. Hierdoor kunnen we de technologie van PureBlue optimaliseren en maximaliseren en versnellen we het test- en ontwikkelingsproces.”

Duurzame nabehandelingsstap

Nelis: “Er bestaat reeds een breed assortiment aan nabehandelingstechnieken maar die zijn energie-intensief of duur. Daarom zijn we op zoek gegaan naar een duurzaam alternatief. We zijn in staat om het energieverbruik voor het opwekken van ozon te reduceren met ongeveer 50% waardoor de CO₂-voetafdruk van deze nabehandelingsstap significant wordt vermindert.”

“Gebaseerd op een eerder uitgevoerd haalbaarheidsonderzoek, zal

onze technologie 3 tot 7 keer minder CO₂ uitstoten dan de andere best beschikbare technologieën. Alleen al in Nederland besparen we dan jaarlijks 110.160 ton CO₂ ten opzichte van de huidige ozontechniek met een zandfilter. Deze referentie is gebaseerd op een RWZI met 100.000 inwoners equivalenten.”

Chemische oxidatieprocessen op basis van ozon staan erom bekend om heel efficiënt microverontreinigingen af te breken, maar hebben als nadeel dat er ongewenste bijproducten worden gevormd, waaronder bromaat. Nelis: “Met behulp van de computermodellen van AM-Team hebben we verschillende strategieën gevalideerd en ons reactordesign geoptimaliseerd om dit bijproduct zoveel mogelijk te mitigeren.”

Compact en modulair opschalen

Nelis: “We hebben in dit project een pilot gebouwd en de volgende stap is om onze technologie te demonstreren op een RWZI in Nederland. Het ultieme doel is het opschalen van onze technologie en deze in te zetten op RWZI's in Nederland, België en later wereldwijd. Om snel te kunnen schakelen, willen we de technologie dan ook heel compact en modulair houden. De installaties bij de eindgebruiker blijven we ook opvolgen aan de hand van een digital twin die wordt aangeleverd door AM-Team.”

Specialisaties vullen elkaar aan

PureBlue Water is gespecialiseerd in afvalwatertechnologie voor zowel de industriële als communale markt. AM-TEAM is een spin-off van de Universiteit Gent en helpt de waterindustrie wereldwijd met geavanceerde processsimulaties voor optimalisatie, ontwerp en opschaling van behandelings- en zuiveringsprocessen. De twee bedrijven werken al lang samen en vullen elkaar goed aan. PureBlue heeft sterke technologische kennis en infrastructuur, AM-Team ontwikkelt de kinetische of dynamische modellen om tot een optimaal

Het verwijderen van deze microverontreinigingen uit het afvalwater is complex.

design te komen.

Nelis: “De ontwikkeling van een duurzame nabehandelingstechniek kost veel tijd en geld. Door samen te werken met een partner die veel expertise heeft in het optimaliseren van reactordesign, konden we ons innovatieproces versnellen waardoor we onze technologie op kortere termijn naar de eindgebruiker kunnen brengen. Langs beide kanten werken we ook met een jong, gedreven en internationaal team wat helpt om vanuit verschillende perspectieven een probleem aan te pakken.”

Wim: “Vlaanderen en Nederland kijken anders naar innovatie en de wetgeving rond het verwijderen van microverontreinigingen verschilt ook. Het is interessant om die verschillen samen te brengen in één project. CrossRoads is daarnaast een mooie mogelijkheid om grensoverschrijdend en met nieuwe partners te werken, vertrouwen op te bouwen, nieuwe marktopportunities te creëren en het biedt tot slot een communicatiekans om je technologie of kennis in de kijker te zetten.”

Interview: De poort naar Europese financiering voor mkb

Bram De Kort

Zonder Interreg Vlaanderen-Nederland geen financiering voor CrossRoads en dus gingen we spreken met de directeur van het Interreg-secretariaat: Bram De Kort.

Als Nederlander in België is hij zowel op professioneel als op persoonlijk vlak ervaringsdeskundige als het gaat over Vlamingen en Nederlanders. We vroegen hem naar de relatie tussen de twee bureaus en zijn visie op CrossRoads.

Om samenwerking tussen grensregio's te bevorderen, riep de Europese Unie in de jaren '90 Interreg in het leven. Intussen heeft zowat elke grensstreek in Europa z'n eigen Interreg-programma. Langs de Belgisch-Nederlandse grens is Interreg Vlaanderen-Nederland het belangrijkste programma. Op basis van meerjarenprogramma's - gefinancierd vanuit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) - kent de organisatie subsidies toe aan grensoverschrijdende projecten die inzetten op slimme, groene en inclusieve groei.

Buitenbeentje

Bram De Kort, directeur van Interreg Vlaanderen-Nederland, geeft dagelijks leiding aan het team dat projecten helpt binnenhalen, begeleiden en controleren. Bram: "Elke zeven jaar hebben we een budget dat we toekennen aan verschillende grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten. Zo steunden we in de laatste programmaperiode 94 projecten. CrossRoads is een van de projecten die we financieren, maar het is wel een buitenbeentje."

"CrossRoads is eigenlijk een subsidieprogramma binnen een subsidieprogramma. Deze constructie maakt het mogelijk om bedrijven laagdrempelig en op relatief korte termijn aan financiering te helpen. Ze hoeven niet de lange procedure te doorlopen die andere projecten moeten volgen binnen een Interreg oproep. Zo vermijden ze te moeten concurreren met grootschalige projecten die vaak 2 tot 10 miljoen euro vragen."

Innovatiekansen creëren

Ook het feit dat bedrijven generiek uitgedaagd worden om samen te innoveren, is een plus volgens Bram: "Andere projecten die we financieren zijn vaak in het kader van een specifieke innovatie, met een consortium van kennisinstellingen en bedrijven. Via CrossRoads zetten we een brede groep van bedrijven aan tot innovatie, wat tot uiteenlopende realisaties leidt."

Laten we dan even terugblikken op die realisaties, en meer concreet

die van CrossRoads2 Sustainable Energy. Bram: "Deze spin-off van CrossRoads vond ik zelf zeer mooi omdat de focus lag op de innovatie-uitdaging rond duurzame energie. Er zijn ook heel wat mooie voorbeelden uit voortgekomen, zoals het project rond vegan leer en het biogebaseerd bindmiddel. Al deze projecten tonen aan dat het een meerwaarde is om de kennis uit Vlaanderen en Nederland samen te brengen."

"We realiseren hiermee niet alleen economische groei en winsten op het vlak van milieu en welzijn voor de regio. We zorgen er ook voor dat bedrijven hun scope verruimen, kansen creëren over de grens en een basis leggen voor toekomstige samenwerkingen."

Inspiratiebron

Het succes van de voorbije jaren maakt CrossRoads een inspiratiebron voor anderen. Bram: "CrossRoads slaagt erin heel wat kleine en middelgrote ondernemingen te bereiken. Niet evident voor een Europees programma. Het is een goede formule om bedrijfsbetrokkenheid te creëren en het hoeft dan ook niet te verbazen dat andere projecten het concept overnemen. CrossCare is zo'n voorbeeld, waarmee innovaties in samenwerking met zorgproeftuinen worden gerealiseerd."

Streven naar meer

Bram: "Het blijft wel een uitdaging om nieuwe bedrijven te bereiken. We zien vaak dezelfde bedrijven terugkomen. Dat is op zich geen probleem als ze goede innovaties tot stand brengen en ze via hun nieuwe inzichten elders kansen naar boven brengen. Maar we moeten vermijden dat ze aan het subsidie-infuus blijven hangen. Op een bepaald moment moet je daarvan loskomen, zonder dat de grensoverschrijdende samenwerking daarmee stopt." "We moeten er dus naar streven om nog breder en nog meer bedrijven te bereiken en bij hen een trigger te activeren om over de grens te

kijken. Daar werken we aan. In het nieuwe CrossRoads-project - dat begin januari van start ging - verruimden we bijvoorbeeld het gebied met Zuid-Holland en ook West-Vlaanderen is nu volledig betrokken. Op die manier komt een enorme hoeveelheid nieuwe, innovatieve ondernemers binnen bereik."

Administratieve barrière

Ook het beheer en de afwikkeling van zo'n subsidieprogramma binnen een subsidieprogramma is complex en brengt hindernissen met zich mee. Bram: "Het Europees subsidiekader is van oudsher relatief streng. Er zijn zeker al verbeteringen, maar toch. Europese subsidies zijn vaak ingericht voor grootschalige projecten en dat maakt het een uitdaging om deze subsidies via CrossRoads door te vertalen naar subsidies voor kleinere organisaties. Kmo's hebben ook geen subsidiedienst in huis zoals een grote universiteit dat bijvoorbeeld wel heeft, waardoor CrossRoads voor hen automatisch administratief complexer en uitdagender is."

Een nieuwe rol voor Interreg

Om vereenvoudigingsstappen in het proces te zetten, besloot Interreg om in het nieuwe CrossRoads-project als projectpartner mee in het verhaal te stappen: "Voortaan zal Interreg het financieel-administratieve luik rechtstreeks uitvoeren. Vroeger zat dit grotendeels bij een partner waardoor de ondernemer verschillende lagen moest doorkruisen om uitsluitel te krijgen over regels en administratieve vereisten. Zo riskeerde je enerzijds interpretatieverschillen en anderzijds moest je langer wachten op een antwoord. Door de ondernemers zelf op dat vlak te begeleiden spelen we korter op de bal. Daarnaast hebben we enkele kostenopties vereenvoudigd waarmee we blijven werken aan een administratieve vereenvoudiging voor de ondernemers."

Over Vlamingen en Nederlanders

Tot slot kunnen we het gesprek niet afsluiten zonder het te hebben over de relatie tussen Vlamingen en Nederlanders en hun cultuurverschillen.

Bram: "Ik woon intussen al 22 jaar als Nederlander in België en naar mijn gevoel hebben de Belgen en Nederlanders best wel wat sympathie voor elkaar. Het zijn bureaus die het met elkaar kunnen vinden en de samenwerking brengt vaak een leuke dynamiek. Dat ondervind ik zowel binnen mijn team als binnen de projecten."

"Uiteraard wordt er wel wat over en weer gelachen, maar sommige zaken zijn toch wel clichés. Er zijn meer dan genoeg timide Nederlanders en meer dan genoeg assertieve Vlamingen. En daar waar ondernemers van elkaar in stijl verschillen, kan dat zeer positieve effecten met zich meebrengen. Want het verbreedt je blik, en bouwt een adaptatievermogen op bij de ondernemer. Als zij willen doorgroeien op de mondiale markt hebben ze een voordeel. Ze kunnen zich snel aanpassen aan hun gesprekspartner en tot zaken komen. De taal die we delen maakt het ook heel gemakkelijk om die grensoverschrijdende samenwerking aan te gaan."

"Tot slot zijn Vlaanderen en Zuid-Nederland topregio's wat betreft R&D en innovatieve bedrijvigheid. Er zit langs beide kanten van de grens veel potentieel voor veel mooie consortia en koppeltjes die door een iets ander profiel heel complementair zijn aan elkaar." Een regio met veel potentieel dus, dat we met het nieuwe CrossRoads-project ten volle willen benutten en ontginnen.

CONTACT

Stimulus Programmamanagement
Postbus 585
5600 AN Eindhoven

040 – 237 01 00

info@stimulus.nl

www.stimulus.nl

Stimulus Programmamanagement voert Europese, nationale en regionale subsidieprogramma's en fondsen uit in Zuid-Nederland en Vlaanderen.

FOTO'S

PureBlue, AM-TEAM Adco Solutions, Releaf,
Bram De Kort

VORMGEVING EN REALISATIE

WEBtima WEB en IT diensten

© Copyright 2023 Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend

VAN EURO TOT SAMENWERKING

Jaarverslag Interreg VA Cofin **2022**

Inleiding
pagina 2

Highlights
pagina 3

Projecten
pagina 4

Inleiding

De cofinancieringsregeling Noord-Brabant geeft aanvullende subsidie voor projecten die al subsidie ontvangen uit het grensoverschrijdende Europese programma Interreg VA. Door de extra subsidie van de provincie hoeven projectpartners zelf minder geld te investeren, wat het aantrekkelijker maakt om een internationaal project op te zetten.

Het vijfde Interreg A-programma is gericht op grensoverschrijdende samenwerking met België, Duitsland, Frankrijk en Engeland. Hierbij is gekozen voor de thema's innovatie en duurzaamheid, de bescherming van het milieu en efficiënt gebruik van hulpbronnen en op bevordering van werkgelegenheid en ondersteuning van arbeidsmobiliteit.

De provincie Noord-Brabant maakt onderdeel uit van de volgende drie Interreg VA programmagebieden:

- Interreg Duitsland-Nederland
- Interreg Vlaanderen-Nederland
- Euregio Maas-Rijn

Wist u dat...

- er inmiddels gestart is met een nieuwe programma periode? Meer informatie over het aanvragen vindt u hier: <https://www.stimulus.nl/interreg/>

Highlights

€ 9.910.761

Verleende subsidie

€ 129.083.628

Investeringsimpuls

94

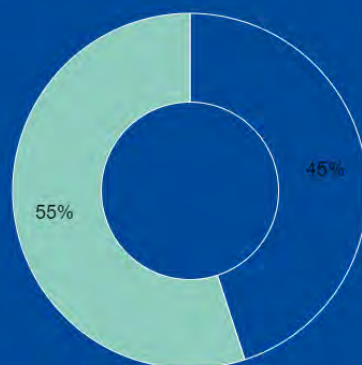
Projecten

64

Ondersteunde organisaties

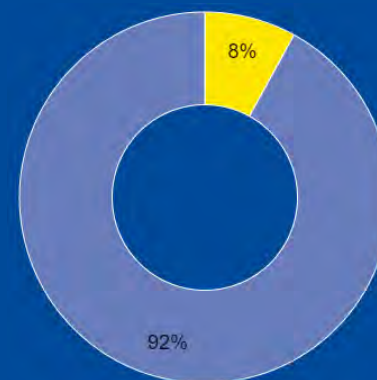
Uitputting subsidiebudget

■ **Lopende projecten:** € 4.415.655
■ **Afgeronde projecten:** € 5.495.106

Projectfinanciering

■ **Provincie:** € 9,9 M
■ **Overig:** € 119,7 M

Projecten in de schijnwerpers

Duurzame Ontwikkeling van Energie Neutraliteit

DOEN

Om wezenlijke stappen te zetten naar een koolstofarme economie moeten de nodige elementen aanwezig zijn om een circulaire economie mogelijk te maken. Daarom is een duidelijk overzicht van vraag en aanbod van energie zoals biomassa, gas, elektriciteit en warmte noodzakelijk, evenals het structureel met elkaar verbinden van geïnteresseerde partijen. Als er al een corresponderende vraag of aanbod is, zijn er momenteel weinig of geen spelers in de grensregio die zowel kennis als expertise combineren met effectieve ondersteuning. Daarnaast zien private bedrijven niet ten volle de economische haalbaarheid in het uitwisselen van energiestromen.

Het platform Energiemakelaar houdt zich bezig met: netwerken, coaching, opleiding; kennisdeling & projectondersteuning.

Project:

Duurzame Ontwikkeling van Energie Neutraliteit

Projectpartners:

DOEN, Seas2Grow, I2Cort

Financiering:

Totaal DOEN: €2.999.800

Europa (EFRO): € 1.499.900

Provincie Noord-Brabant: € 369.435,

“Op basis van bevindingen in de praktijk zal de methodiek aangepast worden”

Interreg Vlaanderen-Nederland-project DOEN wil een methodologie uitwerken en testen die zowel economische criteria als maatschappelijke en ruimtelijke randvoorwaarden in beeld brengt. Dit zal als een openbare dienstverlening ingezet worden om daarmee het aantal duurzame uitwisselingsprojecten te versnellen, verhogen en verbeteren. DOEN ontwikkelt enerzijds een draaiboek en toolbox, zodat energiemakelaars ermee concreet en gestructureerd aan de slag kunnen. Anderzijds zal het project via infosessies bedrijven aanspreken die niet betrokken zijn bij de cases maar wel geïnformeerd willen worden over de kans op uitwisseling. De gerichte ondersteuning bevat onder meer het bewustzijn verhogen, onzekerheden verminderen, technische, organisatorische en juridische ondersteuning bieden bij de voorbereiding van energie-uitwisselingsprojecten en het bevorderen van overleg tussen verschillende stakeholders voor verankering in het (lokale) beleid.

Onderzoek

DOEN onderzoekt volledig nieuwe domeinen zoals een uitwisseling tussen Arcelor Mittal en kernen van de gemeenten Zelzate en Terneuzen. Ondanks de nabijheid van de havenindustrie wordt restwarmte niet gekoppeld aan nabijgelegen dorpskernen. DOEN wil de vraagzijde in kaart brengen en onderzoekt welke impact een uitbreiding van het warmtenet tot Terneuzen zou hebben. DOEN zet tevens in op verder te zetten trajecten, bijvoorbeeld Warmco te Sluiskil. Er

is vraag naar warmte in een aantal omliggende kernen en vanuit tertiaire activiteiten maar de vraag is of en hoe het bestaande net daarmee om kan.

Nieuwe publieke dienstverlening

De eerste versie van de methodiek vind je terug op de projectwebsite www.energie-makelaar.net. Op basis van bevindingen in de praktijk zal de methodiek aangepast worden eind 2020. In het najaar van 2020 en voorjaar 2021 zullen diverse workshops (case specifieke en thematische) georganiseerd worden. Tenslotte zal de basisopleiding tot een volwaardig leer- en coachingstraject uitgewerkt worden. DOEN zal het Energiemakelaarschap naar buiten brengen als nieuwe publieke dienstverlening. Zo wordt het platform Energiemakelaar opgericht i.s.m. relevante stakeholders. Dit platform zal vier activiteiten ontplooiën: netwerken, coaching, opleiding; kennisdeling & projectondersteuning.

[Dit artikel](#) verscheen eerder op www.grensregio.eu.

Wezenlijke stappen naar een koolstofarme economie zijn nodig.

Silver Economy Accelerating Strategies 2 Grow

Het aandeel 60-plussers in de bevolking stijgt. Dat leidt tot druk op sociale en medische dienstverlening en het is een uitdaging deze betaalbaar te houden. Belangrijk aspect daarbij is dat ouderen graag langer thuis blijven wonen, ook als zij afhankelijker van hulp worden.

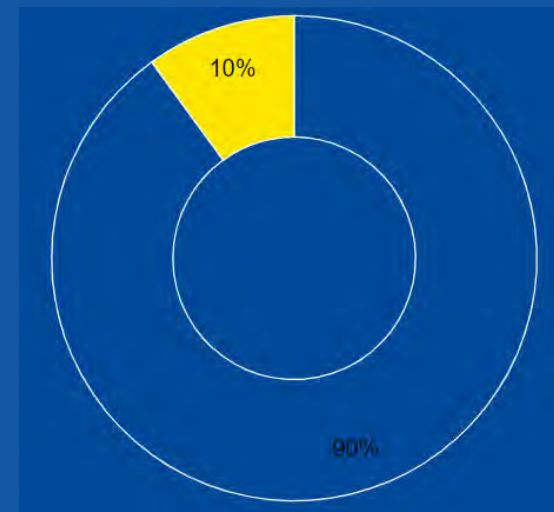
Het is een van de Interreg 2 Zeeën-projecten met Brabantse cofinanciering die Stimulus in 2022 heeft vastgesteld.

[Lees meer over: Silver Economy Accelerating Strategies 2 Grow](#) | 2 Mers Seas Zeeën

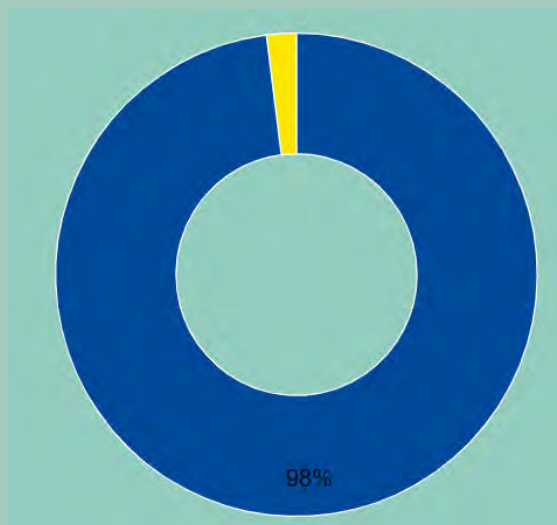
Financiering totaal: € 3.277.471,-
Europa (EFRO): € 1.966.483
Provincie Noord-Brabant: € 195.248

Partners die cofinanciering ontvingen:
Stichting Care Innovation Center West-Brabant en Stichting Smart Homes.

Seas2Grow

I2-CoRT

Euregionale kennis-as voor revalidatietechnologieën – RT's

De revalidatiezorg krijgt in toenemende mate te maken met vergrijzing, kostenefficiëntie en personeelstekorten (artsen, fysiotherapeuten). Om deze uitdagingen het hoofd te bieden, richt dit project zich op een innovatievriendelijke omgeving om de ontwikkeling van innovatieve RT-producten (zoals robotica en sensoren) te versnellen en de toepassing van deze RT-producten in de revalidatiezorg uit te breiden.

Het is een van de Interreg EMR-projecten met Brabantse cofinanciering die Stimulus in 2022 heeft vastgesteld.

[Lees meer over: I2-CoRT](#) | Interreg Euregio Maas-Rijn

Financiering totaal: € 3.899.572
Europa (EFRO): € 1.949.786
Provincie Noord-Brabant: € € 36.829

Partner die cofinanciering ontving:
TU/e

CONTACT

Stimulus Programmamanagement
Postbus 585
5600 AN Eindhoven

040 – 237 01 00

info@stimulus.nl

www.stimulus.nl

Stimulus Programmamanagement voert Europese, nationale en regionale subsidieprogramma's en fondsen uit in Zuid-Nederland en Vlaanderen.

FOTO'S

DOEN

VORMGEVING EN REALISATIE

WEBtima WEB en IT diensten

© Copyright 2023 Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend

VAN EURO TOT ADVIES

Jaarverslag Voucherregeling VAB 2022

Inleiding
pagina 2

Highlights
pagina 3

Projecten
pagina 4

Inleiding

De agrarische sector blijft in beweging. Het aantal eigenaren van een agrarische bedrijfslocatie dat gestopt is, overweegt te stoppen of zich op een andere (agrarische) bedrijfslocatie wenst te richten, neemt toe in Noord-Brabant. De provincie Noord-Brabant heeft in samenwerking met Brabantse gemeenten, BrabantAdvies en Stimulus Programmamanagement om deze reden het initiatief genomen tot oprichting van het kennisplatform VABIMPULS. Met dit platform wordt nieuw perspectief geboden aan eigenaren van vrijgekomen en vrijkomende agrarische bedrijfslocaties (VAB's).

Vouchers

Voor een nieuwe perspectief in de vorm van een herbestemming zijn er twee type voucherregelingen (ter waarde van maximaal € 4.300, exclusief btw) waar eigenaren een beroep op kunnen doen:

- Een regeling voor stallen en schuren die al leeg staan.
- Een regeling voor stallen en schuren die in de toekomst leeg komen te staan.

Een voucher kan besteed worden aan de inzet van een onafhankelijke deskundige binnen VABIMPULS die een eigenaar vervolgens adviseert en ondersteunt bij het opstellen van een herbestemmingsplan.

Wist u dat...

- vanwege grote belangstelling de Subsidieregeling Vouchers Agrarische Bouwpercelen is verlengd, tot en met 2023? De aanpak helpt boeren een andere toekomst voor hun boerenbedrijf te vinden door herbestemming of sloop.
- er sinds 2017 tot en met 2022 in totaal 802 vouchers toegekend zijn?
- in bijna alle gemeenten (56 van de 62 gemeenten) in Noord-Brabant boeren VAB-vouchers aangevraagd hebben?

Highlights

€ 2.840.717,51
Verleende subsidie

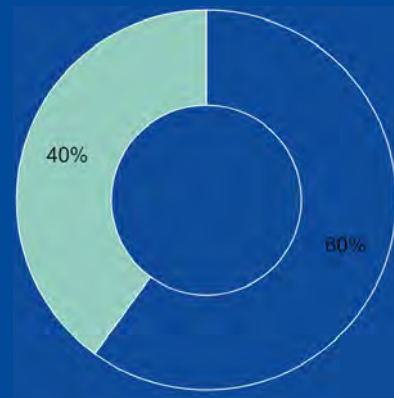
€ 3.498.529,42
Investering

802
Projecten

802
Ondersteunde organisaties

Projectenoverzicht

■ Lopende projecten: 486
■ Afgeronde projecten: 316

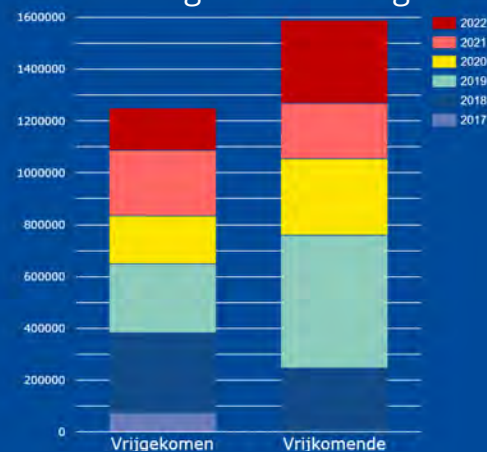
Vrijgekomen

■ 2022: € 163.960
■ 2021: € 251.737
■ 2020: € 185.054
■ 2019: € 269.523
■ 2018: € 303.948
■ 2017: € 148.390

Vrijkomende

■ 2022: € 321.371
■ 2021: € 213.968
■ 2020: € 297.242
■ 2019: € 513.473
■ 2018: € 244.392

Verdeling subsidiebudget

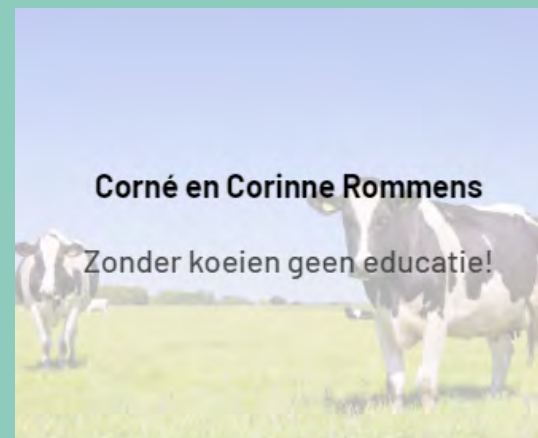

Instrument

■ Vrijkomende agrarische bouwpercelen: 2,45 M
■ Vrijgekomen agrarische bouwpercelen: 1,8 M

Projecten in de schijnwerpers

'Ik kan niet groen doen als ik rood sta' (1/2)

Marc van der Bol

In het 600 zielen tellende Moerstraten (gemeente Roosendaal, West-Brabant) runt jonge boer Marc van der Bol (29) een klein akkerbouwbedrijf. Zijn vader had melkkoeien, maar het hart van Marc ligt bij de plantenteelt, dus hij stapte over. Niet eenvoudig, in deze tijd. VABIMPULS hielp hem op weg.

Marc van der Bol

"Ik kon wel wat advies gebruiken"

Eenmaal gearriveerd in Moerstraten is het even wachten op Marc. Hij is nog op zijn werk. Als teeltadviseur werkt de jonge boer veertig uur per week bij Vlamings in Steenberghe, een agrarisch toeleverancier. Daarnaast zit Van der Bol sinds een paar jaar met vader Jack (63) in een maatschap. De 45 melkkoeien zijn een maand geleden definitief vertrokken. Van der Bol wil zich volledig richten op akkerbouw. Na een hoveniersopleiding aan de MAS studeerde hij Tuinbouw en akkerbouw aan de HAS Hogeschool. Als middelste zoon is Van der Bol van jongs af aan al geïnteresseerd in het familiebedrijf. Hij is de derde generatie die boert. Oma Koos en opa Janus hadden een gemengd bedrijf, vader Jack stapte volledig over op melkvee en bouwde in 1984 een melkstal. Die is inmiddels verouderd. Voortzetting van het melkveebedrijf zou om grote investeringen vragen. Bovenal: het hart van Van der Bol ligt bij akkerbouw. Naast zijn baan in loondienst probeert hij thuis op dertig hectare grond tot een kleinschalig en duurzaam bedrijf te komen.

Van veeteelt naar akkerbouw

"Ik teel nu al vijf jaar plantuien. Op een halve hectare verbouw ik aardappelen voor verkoop aan huis en op basis van contract heb ik nog wat frietaardappelen en een stukje met graszaad. Op dit moment heb ik ook nog 39 stuks Belgisch Blauw vleesvee, want de stal is er nog en zonder vee is het zo stil." Van der Bol straalt wanneer hij het over zijn bedrijf heeft. De liefde voor het boerenleven is van hem af te lezen. Toch staat hij voor een grote uitdaging: het bedrijf overnemen van zijn vader naast een volledige baan én omschakelen van veeteelt naar duurzame, kleinschalige akkerbouw. "Ik kon wel wat advies gebruiken. Bij het Brabants Agrarisch Jongeren Kontakt (BAJK) waar ik in het bestuur zat, hoorde ik over VABIMPULS en ik vroeg een voucher aan." Van der Bol werd gekoppeld aan VABIMPULS-deskundige Paul Schellekens.

"We zijn een lange zoektocht ingegaan, waarbij ik vooral als coach fungeerde", aldus Schellekens. Vanuit VABIMPULS kwam er allereerst een financieel specialist om Marc en zijn vader te adviseren. Later in het traject schakelde hij Anco Snee van FoodUp Brabant in, die met Van der Bol ging sparren over de overstap naar akkerbouw. "Transitie is en blijft moeilijk", stelt Schellekens. "Marc heeft een groot boerenhart en is een echte doorzetter. De zoektocht blijft, maar hij is goed op weg. Ik zie dat jonge boeren hulp nodig hebben om koers te bepalen. Netwerken of programma's waarbinnen ze kunnen leren en groeien én financieel gesteund worden, zijn waardevol."

Groen versus rood

Aan de keukentafel gaat Marc bevoegen los op het 'boer zijn' in deze tijd. "Wanneer je als jonge boer naar de bank gaat, krijg je te maken met de kleurplaat van minister van der Wal. Ik wil graag mijn nek uitsteken en innovatief bezig zijn, maar ik word kort gehouden. Een boer is afhankelijk van zijn afzet en de marges zijn klein. Als je niet groot bent, is het dus moeilijk om een boterham te verdienen. Als er een redelijk verdienmodel wordt geboden, ben ik vandaag nog om. Maar ik kan niet groen doen als ik rood sta." Natuurlijk denkt Van der Bol ook na over nevenactiviteiten, maar die moeten wel bij hem passen. "Een camping beginnen? Dan had ik wel grond in Renesse gekocht. Neventakken van korte ketens zoals mijn aardappelverkoop aan huis zijn mooi hoor, maar het is wel hard werken en de afzet is beperkt. Vooral vijftigplussers eten nog vaak aardappels."

Aardappelverkoop aan huis is hard werken en de afzet is beperkt. Vooral vijftigplussers eten nog vaak aardappels.

Dit artikel verscheen eerder op de [website van de provincie Noord-Brabant](#).

'Ik kan niet groen doen als ik rood sta' (2/2)

Marc van der Bol

Marc van der Bol

"Ik kon wel wat advies gebruiken"

Transitie

Van der Bol ziet veel boeren stoppen. "Ze gaan met pensioen of maken om een andere reden die keuze. Er vallen veel bedrijven weg en daarmee ook vee. Zo wordt op een natuurlijke manier ruimte gemaakt voor de boeren die door willen. Bij een natuurinclusieve manier van landbouw, er is nog altijd veel gras. Daar is echt vee voor nodig, want ik ga het niet opeten. Er moet een kantelpunt komen, anders komt de voedselzekerheid in het gedrang. Minder kunstmest? Daar kan ik me best in vinden, maar dan heb je wel dierlijke mest nodig en die moet ook ergens vandaan komen." Ook nieuwe gewassen vindt Van der Bol interessant. "Plantaardige eiwitgewassen als lupine en veldbonen lijken me supermooi om te telen. En de 'Bean Deal', de Nationale Eiwitstrategie, zou dit voor boeren aantrekkelijk moeten maken. Maar er echt een verdienmodel aan hangen met een goede omzet blijft moeilijk. 'Schiet hier geld tegenaan', zou ik tegen de overheid willen zeggen, om de transitie op gang te brengen."

Duidelijkheid

"Er zijn op alle vlakken gewoon te veel horden te nemen, zeker voor jonge boeren", gaat Van der Bol verder. "Als de situatie van nu nog lang duurt, verdwijnt bij hen de motivatie. Dat is wat ik om me heen hoor en zie." Aan hemzelf zal het niet liggen. "Ik wil wel. Het liefst zou ik over tien jaar volledig boer willen zijn. Dan moet ik wel wat groeien, zodat benodigde investeringen kunnen renderen. In de hele keten moet iets gebeuren. Er zijn nu simpelweg te veel regels en wetten. Ik wil er met alle liefde aan voldoen, ik wil best akkerranden inzaaien, maar dan moet er wel een verdienmodel tegenover staan. Hak knopen door en ben duidelijk. Dat is wat de boer nodig heeft. Wij hoeven niet altijd gelijk te krijgen, maar we willen wel weten waar we aan toe zijn." Ook vindt Van der Bol het belangrijk dat zijn sector

de ruimte krijgt om uit te leggen waaróm iets wordt gedaan, zodat er meer begrip ontstaat. "Gewasbescherming? Dat is gewoon een werkzame stof om leed tegen te gaan, net als bij medicijnen voor mensen. Dat wil ik graag duidelijk maken."

Aardappelverkoop aan huis is hard werken en de afzet is beperkt. Vooral vijftigplussers eten nog vaak aardappels.

Trots en bewustzijn

"Ik vind ook dat we veel trotser mogen zijn op onze producten van eigen bodem", aldus Van der Bol. "Ik heb stage gelopen in Nieuw-Zeeland. Daar wordt op veel producten een sticker met de nationale vlag geplakt. Dat vind ik mooi. In Nederland wordt heel goed en veilig voedsel geteeld, daar mogen we trotser op zijn." Er volgt nog een anekdote. "Laatst was ik met mijn vriendin uit eten. Op het bord lag één groene asperge. Die kwam volgens mij uit Zuid-Amerika, aangezien de herfst bijna begint. Er had net zo goed een stronkje broccoli uit Nederland op dat bord kunnen liggen, maar dat vraagt wel bewustzijn."

De tijd tikt door, Van der Bol moet weer aan de slag voor zijn werkgever. Dus zet hij zijn slotbetoog in. "Ik vind dat boeren en overheden veel meer moeten samenwerken in plaats van elkaar tegenwerken. Jonge boeren willen best meegaan in de veranderingen, dat is wat ik zie. Kunnen we het gesprek niet méér aangaan en inventariseren wie wat wil? Naar elkaar luisteren, nuanceren en zorgvuldig afwegen is ook een optie. Wanneer er iets verdiend kan worden, hoeft mijn bedrijf niet per se te groeien en zo zal het voor veel boeren zijn."

Goed op weg

Van der Bol is er nog niet, maar met hulp van VABIMPULS is hij wel goed op weg. "Het is een lange weg, maar mijn toekomstbeeld wordt steeds concreter. Ondersteuning van VABIMPULS is daarbij nooit verkeerd. Je neemt er altijd iets van mee. De deskundigen van VABIMPULS hebben een groot netwerk en kijken breder dan je zelf kunt doen. Dat is waardevol."

Dit artikel verscheen eerder op de [website van de provincie Noord-Brabant](#).

Zonder koeien geen educatie! (1/2)

Corné en Corinne Rommens

Kijken wat er wél kan. Dat is de kracht van Corné en Corinne Rommens uit Hoeven. Wanneer het plan voor kinderopvang naast hun melkveebedrijf vanwege regelgeving niet mogelijk blijkt, zoeken ze nevenactiviteiten die wel binnen het bestemmingsplan passen. VABIMPULS helpt ze om met de gemeente tot overeenstemming te komen. Met succes: inmiddels liggen alle vergunningen op tafel.

Corné en Corinne Rommens

“We besloten te gaan kijken wat er wél mocht binnen het bestemmingsplan”

RomMens & Koeien, zo prijkt er op het bord aan de Torendreef in het buitengebied van Hoeven (gemeente Halderberge). Met andere woorden: zowel koe als mens zijn belangrijk op het melkveebedrijf van Corné (46) en Corinne (44) Rommens en hun 4 kinderen. Het bedrijf telt op dit moment 110 koeien met daarbij jongvee. Vanwege de fosfaatwet bleek grootschalige uitbreiding niet mogelijk. Dus bedachten Corné en Corinne een ander plan om tot neveninkomsten te komen en de bestaande, leegstaande ruimtes te benutten: kinderopvang en dagbesteding. “Toen we bij de gemeente zaten werden onze ideeën aanvankelijk omarmd. Een jaar later echter, toen we een volledig plan presenteerden, werden ze binnen vijf minuten van tafel geveegd”, vertelt het stel. Wat bleek? Vanwege een nabijgelegen spoorlijn stonden de bestaande veiligheidsregels het niet toe. “Dat had niemand ons verteld en er was geen informatie over te vinden.” De knop werd omgezet. “We besloten te gaan kijken wat er wél mocht binnen het bestemmingsplan dat er lag, om zo langdurige en kostbare trajecten te voorkomen.”

Familiebedrijf

Op de huidige locatie zijn de ouders van Corné in 1975 met het bedrijf gestart. Als jong ventje wist Corné al dat hij het voort wilde zetten. In 1996 nam hij het bedrijf over en in de jaren daarna realiseerde hij onder meer een nieuwe melkstal met carrousel. Corinne is ook opgegroeid op een melkveehouderij. “Mij werd voorgehouden nooit met een boer te trouwen omdat je dan altijd aan het werk bent. Drie keer raden met wie ik en ook mijn twee zussen thuiskwamen...” Corinne werkte tot vorig jaar als controller in loondienst bij een zorginstelling. Ze besloot te stoppen om vol voor het familiebedrijf te kunnen gaan.

Via de gemeente werden Corné en Corinne geattendeerd op VABIMPULS. “We dachten eigenlijk dat we niet in aanmerking

kwamen voor een voucher, omdat wij niet met ons bedrijf gaan stoppen, maar dit bleek gelukkig niet te kloppen.”

Schoolklassen

Eerder al was er samen met een vertegenwoordigster van de ZLTO gebrainstormd. Rommens Koeien nam al deel aan het initiatief Klasseboeren, waarbij boeren schoolklassen laten kennismaken met het boerenbedrijf. Besloten was om een educatieruimte in de voormalige jongveestall te realiseren, zodat deze ook geschikt werd als vergaderlocatie en ruimte voor kinderfeestjes. Een Bed&Breakfast en een minicamping bleken ook mogelijk binnen het bestaande bestemmingsplan, en ook daar staat de familie niet onwelwillend tegenover. Het oude woonhuis staat immers al jaren leeg. Ook een vergunning voor ondersteunende horeca werd aangevraagd. Vanuit VABIMPULS werd deskundige Jan van Iersel aan de aanvraag van Corné en Corinne gekoppeld.

Voortouw

“Met de betrokkenheid van VABIMPULS in de persoon van Jan, kwam onze aanvraag in 2021 in een stroomversnelling terecht”, aldus Corné. “Jan kent de wegen en is bekend met de materie. Hij nam het voortouw in de onderhandelingen met de gemeente en bracht structuur aan in het hele proces. Dat is heel prettig. Het is best complex”, benadrukt Corné. “Een normale mens kan het niet zelf.” Jan zelf beschrijft zijn rol eveneens als die van gesprekspartner. “Adviesbureaus hebben de neiging om tegen veel zaken in te gaan, terwijl VABIMPULS echt werkt in samenspraak met zowel de gemeente als de boer.” VABIMPULS zette ook de ruimtelijk specialist Rik Adriaans in. Hij maakte voor de familie Rommens de door de gemeente vereiste ontwerpen en tekeningen.

In alles wat Corné en Corinne doen is het melkveebedrijf leidend.

Dit artikel verscheen eerder op de [website van de provincie Noord-Brabant](#).

Zonder koeien geen educatie! (2/2)

Corné en Corinne Rommens

Corné en Corinne Rommens

“We besloten te gaan kijken wat er wél mocht binnen het bestemmingsplan”

Netwerk

De vergunningen voor een B&B, een kleine camping, ondersteunende horeca en uitbreiding van de educatieboerderij zijn inmiddels binnen. Voorlopig richten Corné en Corinne zich op het perfectioneren van de huidige activiteiten. Op dit moment wordt de educatieruimte een aantal dagdelen verhuurd aan VMBO Curio Prinsentuin (de voormalige Lagere Agrarische School). Tijdens corona werd samen met een partner het Escapespel ‘Het Melk Mysterie’ ontwikkeld. In een uur tijd op het erf lastige puzzels oplossen: het bleek een groot succes. Het typeert het ondernemende stel. Corinne: “We houden onze ogen altijd open en halen voldoening uit het aangrijpen van nieuwe kansen. Het gaat niet vanzelf, je moet echt een netwerk opbouwen en je bezig houden met marketing. Ik schuif tegenwoordig aan bij bijeenkomsten van de lokale ondernemerskring.”

Levensvatbaar

Eén ding is heel duidelijk. In alles wat ze doen is het melkveebedrijf leidend. “Zonder koeien geen educatie!”, zo stellen Corné en Corinne eensgezind. De komende jaren willen ze het melkveebedrijf met kleine stapjes uitbreiden, maar ook de nevenactiviteiten. Corné: “Op die manier hopen we ons bedrijf ook richting toekomst levensvatbaar te houden. We hebben drie jongens en een meisje. Ze zijn nu nog erg jong, maar het zou mooi zijn wanneer iemand er in de toekomst mee verder kan.”

Regels kennen

“Het grote netwerk en de goede naam van VABIMPULS zijn heel waardevol gebleken”, zo benadrukken Corné en Corinne nogmaals. “Je hebt iemand nodig die de regels kent. VABIMPULS helpt je echt door de taaie materie heen, zonder dat je erf voortdurend vol hotemetoten staat. Dat is heel fijn!”

Dit artikel verscheen eerder op de [website van de provincie Noord-Brabant](#).

CONTACT

Stimulus Programmamanagement
Postbus 585
5600 AN Eindhoven

040 – 237 01 00

info@stimulus.nl

www.stimulus.nl

Stimulus Programmamanagement voert Europese, nationale en regionale subsidieprogramma's en fondsen uit in Zuid-Nederland en Vlaanderen.

FOTO'S

Provincie Noord-Brabant

VORMGEVING EN REALISATIE

WEBtima WEB en IT diensten

© Copyright 2023 Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend